

เอกสารวิชาการตลาดวิชา ชุด ตุลา/ตุลา/พฤษภา

เอกสารหมายเลข 4

รวบรวมโดย ประชาไท

(<http://www.prachatai.com>)

จาก 14 ถึง 6 ตุลา และพฤษภาเถื่อน

ประวัติศาสตร์บาดแผล กบฏท (ไม่) เรียนของเรา

19 กุมภาพันธ์ 2551

ดร.ชเนศ อภรณ์สุวรรณ

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล

ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์

รายนามคณะกรรมการบริหาร

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปี 2551

(ก่อตั้ง พ.ศ. 2509 โดย นายป้วย อึ้งภากรณ์ นายเสน่ห์ จามริก ฯลฯ)

นายเสน่ห์	จามริก	ประธาน
นางสาวเพ็ชรี	สุมิตร	รองประธาน
นายเกริกเกียรติ	พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
นายรังสรรค์	ธนะพรพันธุ์	กรรมการ
นายวิทยา	สุจิตธนาภิรักษ์	กรรมการ
นางสาวกุสุมา	สนิทวงศ์ ณ ออยุธยา	กรรมการ
นายธเนศ	อาภรณ์สุวรรณ	กรรมการ
นางสาวศรีประภา	เพชรมีศรี	กรรมการ
นายวีระ	สมบูรณ์	กรรมการ
นายประจักษ์	ก้องเกียรติ	กรรมการ
นายพิภพ	อุดร	กรรมการ
นางสาวอุบลรัตน์	ศิริยวศักดิ์	กรรมการ
นางสาวศุภลักษณ์	เลิศแก้วศรี	กรรมการและเหรัญญิก
นายชาญวิทย์	เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ
นายธำรงค์ดี	เพชรเลิศอนันต์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายทรงยศ	แววหงษ์	กรรมการและผู้จัดการ

ประวัติศาสตร์บาดแผลกับบท (ไม่) เรียน

ดร.ชเนศ อภรณ์สุวรรณ

คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร.ชเนศ อภรณ์สุวรรณ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มธ. กล่าวปาฐกถาंना ในหัวข้อ “ประวัติศาสตร์บาดแผลกับบท (ไม่) เรียน” ในการเสวนาหัวข้อ “จาก 14 ถึง 6 ตุลา และพฤษภาเถือด ประวัติศาสตร์บาดแผลกับบท (ไม่) เรียนของเรา” จัดโดยมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, วิชา ป.211 โครงการ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มธ., หลักสูตรควบตรี/โท ด้านการบัญชีและ บริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์ มธ. ที่ตึกอเนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ.) ทำพระจันทร์ เมื่อวันที่ 19 ก.พ. ที่ผ่านมา

ในช่วงเกือบสิบปีที่ผ่านมา ผมและเพื่อนได้พูดคุยและอภิปรายเรื่อง เหตุการณ์ 14 ตุลา, 6 ตุลา ที่เรียกว่า ขบวนการตุลาหลายครั้ง จนอดไม่ได้ที่จะตั้ง ข้อสังเกตขบวนการตุลาเมื่อปี 2516 หรือ ค.ศ. 1973 ซึ่งจะว่าไปแล้วก็เป็น ปรากฏการณ์ร่วมสมัยของคนหนุ่มสาวในทศวรรษ 60 เป็นกระบวนการของคน หนุ่มสาวทั่วโลก ที่มีการเคลื่อนไหวต่อสู้สงครามเวียดนาม ซึ่งเป็นเวทีระดับโลก ที่มีอิมแพคมากมาย ในเอเชียก็มีญี่ปุ่นและประเทศไทยที่มีขบวนการนักศึกษาที่มี บทบาทมาก จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆ

แต่หลังจากนั้นมา จะพบว่า เกือบทุกแห่ง หลังสงครามเย็นสิ้นสุดในปี 1989 ขบวนการคนหนุ่มสาวรุ่นทศวรรษ 60 ไม่มีใครพูดถึงอีกแล้ว แต่น่าสนใจ มากกว่า ประเทศไทยอาจเป็นประเทศเดียวในตอนนีที่ขบวนการคนหนุ่มสาวตั้งแต่ ยุค 60 ยังถูกพูดถึงอยู่จนปัจจุบัน ไม่ใช่ในแง่ที่ผ่านไปแล้ว แต่เป็นเรื่องที่ยังไม่ผ่าน

ปีนี้ 32 ปี 6 ตุลาคม และ 35 ปี 14 ตุลาคม เราจัดรายการเฉลิมฉลองต่างๆ คำถามคือทำไมสิ่งๆที่เรียกว่าประวัติศาสตร์ หรือขบวนการประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย จึงไม่สามารถหาข้อยุติหรือเกิดพัฒนาการที่เข้าใจกันได้อย่างธรรมดา ไม่ต้องเกิดวิวาทะระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างที่กำลังเกิดขึ้นปัจจุบันนี้ ทั้งหมดนั้นคงจะตอบไม่ได้ในเวลาที่ได้รับมอบหมาย แต่จะตั้งคำถามและเสนอแนวคิด

สิ่งที่อยากจะพูดมีสองประเด็นหลักๆ คือ สิ่งๆที่เรียกว่ากระบวนการตุลาการ ความหมายอย่างไรต่อประวัติศาสตร์ไทย และขบวนการ 14 ตุลา 6 ตุลา และพฤษภา มีโอกาสที่จะกลายเป็นประวัติศาสตร์ไทยได้หรือไม่

หนึ่ง ขบวนการตุลาการกับประวัติศาสตร์ สังคมที่ไร้รากคือสังคมที่ไร้ประวัติศาสตร์ สังคมไทยเป็นสังคมที่เราเชื่อมั่นและภูมิใจเป็นอย่างยิ่งว่ามีประวัติศาสตร์อันยาวนานและต่อเนื่องกันมาโดยไม่ขาดสาย ซึ่งเป็นลักษณะที่หายากมาก โดยเฉพาะประเทศที่อยู่นอกโลกตะวันตก เพราะประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมทั้งหลายไม่สามารถย้อนกลับไปสู่ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้แล้ว ยกเว้นสยามที่กลายมาเป็นไทยทุกวันนี้ เราอ้างได้ตลอดว่าเรามีประวัติศาสตร์ที่ไม่ขาดตอนเลย 700 กว่าปี และมีสถาบันหลักๆ ที่ดำรงอยู่ตลอดมาจนปัจจุบันนี้ อันนี้ ก็คิดว่าน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและพัฒนาของสิ่งๆที่เรียกว่าประวัติศาสตร์ไทยของเราด้วย

จากความเชื่อที่ได้รับการสั่งสอนกันมา จึงกล่าวได้ว่าคนไทยเป็นคนที่มีสำนึกทางประวัติศาสตร์สูงยิ่ง แต่ทำไมคนบางคนถึงจำประวัติศาสตร์บางเรื่อง บางตอนในอดีตของตนเองไม่ได้ หรือจำได้อย่างเบลอๆ บิดเบี้ยว เช่นการให้

สัมภาษณ์สื่อมวลชนระดับนานาชาติของ ๑๗๗ นายกรัฐมนตรีสยามไทย ว่า เหตุการณ์ 6 ตุลา มีคนเคราะห์ร้ายตายเพียงคนเดียวเท่านั้น หรือบอกว่านักศึกษา ในมธ. ที่ถูกจับไป 3,000 คนนั้น ก็เพื่อป้องกันไม่ให้ถูกทำร้าย ไม่ได้จับไปเลย เป็นการช่วยนักศึกษาเสียอีก นี่เป็นแนวประวัติศาสตร์ที่มองโลกในแง่ดีอย่างไม่ น่าเชื่อ

แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ ลึกลงไป การหลงลืมเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อ ประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่ เช่นการเคลื่อนไหว 14 ตุลา 2516 และการปราบปรามการชุมนุมของนักศึกษาในธรรมศาสตร์ในวันที่ 6 ตุลา 2519 ที่เรียกรวมๆ ว่าเหตุการณ์เดือนตุลานั้น แสดงให้เห็นอะไรบ้าง

ประการแรก หากผู้นำทางการเมืองและสังคมจนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่เข้าใจ ถึงผลกระทบและเจตนารมณ์ของการลุกขึ้นประท้วงในเหตุการณ์ 14 ตุลา ก็แสดง ว่า ระบบและสถาบันการเมือง รวมถึงบุคลากรทางการเมืองมีสายตาที่สั้นและ บิดเบี้ยวอย่างยิ่ง จึงไม่น่าแปลกใจที่การกระทำและการปฏิบัติทางการเมืองไทย ในระบอบที่เรียกว่าประชาธิปไตยแบบไทยที่สืบทอดกันมาจนทุกวันนี้ จึงเต็มไปด้วย ความไร้สาระและไร้ซึ่งจิตวิญญาณของความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง อย่างยิ่ง นี่เป็นปัญหาว่าทำไมเราจึงปวดหัวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของ เราอย่างที่ไม่มีการอธิบายได้ว่าเกิดอะไรขึ้น

กล่าวอย่างสั้นๆ กรณี 14 ตุลาคม 2516 แม้ไม่ใช่การปฏิวัติ ไม่ใช่ กระบวนการที่ดั่งขึ้นมาโดยมีผู้นำ แต่เป็นผลจากการเคลื่อนไหวอันใหญ่โตที่มี ประชามหาชนทุกชั้นชนเข้าร่วมอย่างกว้างขวางที่สุด ผลที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลง 14 ตุลา ส่งผลเทียบเท่ากับการปฏิวัติเพราะผลักดันให้การเมืองไทย

เปลี่ยนไปอีกแบบหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าเปรียบ ต้องเปรียบกับ 24 มิถุนายน 2475 ที่เปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีระบอบรัฐธรรมนูญ 14 ตุลาคม 2516 ก็มีนัยของการปฏิวัติการเมืองไทยแบบนั้นอีกครั้ง แต่ถ้าคนที่จะเล่นการเมืองไทยยังแยกไม่ออกว่า 14 ตุลา เกิดอะไรขึ้น ก็แสดงว่าเราจะต้องเจอกับความปั่นป่วน และไร้สาระในการเมืองไทยต่อไปอีก

สอง เป้าหมายที่มีการลุกฮือ 14 ตุลา และนำไปสู่การโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการถนอม ประภาส คือ ระบบราชการ นี่คือข้อเขียนของอาจารย์เสน่ห์ จามริก เพราะระบบราชการจนถึง 14 ตุลา 16 เป็นระบบที่นำไปสู่การสร้างอภิชน สร้างการคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ สร้างมรดกตกทอดจนถึงคนรุ่นหลัง การปฏิวัติ 14 ตุลาโดยลำพังไม่อาจสามารถทำลายหรือรื้อถอนระบบการเมืองทั้งระบบขึ้นมาได้ แต่เริ่มต้นในการนำไปสู่จุดนั้น กระแสการปฏิวัติในภูมิภาคของเราในตอนนั้นคือ เกิดกระแสคลื่นของการปฏิวัติสังคมนิยม แล้วชัยชนะของเวียดนามในวันที่ 30 เม.ย. 2518 เวียดนามเหนือชนะ ยึดประเทศเวียดนามได้ทั้งหมด นั่นมีผลอย่างยิ่งต่อการพลิกผันของสถานการณ์ และนำไปสู่การระเบิดอีกครั้งเมื่อ 6 ตุลา 2519

ขอสรุปอย่างสั้นๆ ว่า มันมีความต่อเนื่องกันอย่างใกล้ชิดระหว่างการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาประชาชนและกลุ่มองค์กรต่างๆ ไปจนถึง 6 ตุลา และที่สำคัญคือการฟื้นตัวขึ้นของระบอบเผด็จการ โดยใช้กองทัพเป็นกำลังในการเข้าปราบปรามฝ่ายซ้าย ฝ่ายนักศึกษาในวันที่ 6 ตุลาคม

6 ตุลา จะครบ 32 ปีในปีนี้ 14 ตุลาคมจะครบรอบ 35 ปี สามทศวรรษที่ผ่านมา รัฐและสังคมไม่ได้คลี่คลายปมปัญหาของความขัดแย้งเหล่านั้นอย่างที่ควรจะเป็น กล่าวคือ การทำให้เหตุการณ์เดือนตุลา เป็นเรื่องราวที่สังคมและคนส่วนใหญ่รับรู้ทั้งความหมาย เหตุการณ์อย่างที่ยังเป็นจริงเหมือนๆ กัน ถ้า

เหตุการณ์สำคัญขนาดนั้นทำไมสังคมของเราจึงไม่สามารถทำให้ประชาชนทุกส่วน ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม รับรู้เรื่องราวอย่างที่มีมันควรจะเป็น ปรากฏว่าจนถึงปัจจุบันนี้ ความรับรู้เรื่อง 14 ตุลา หรือ 6 ตุลานั้น ยังเป็นความทรงจำที่เป็นส่วนตัว เป็นเฉพาะส่วนเฉพาะบุคคลต่างๆ เป็นความทรงจำของคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ของส่วนรวม ซึ่งแน่นอนยังเป็นความทรงจำที่ขัดแย้งกัน หากผู้ที่กระทำเหล่านั้นยังเป็นฝ่ายกุมอำนาจรัฐอยู่ ในขณะที่ฝ่ายที่เคยเป็นเหยื่อก็อยู่ในฐานะของผู้ไร้อำนาจและความชอบธรรมในการพูดถึงความเป็นจริง

หากเป็นเช่นนี้เหตุการณ์ 6 ตุลา ก็ยังไม่อาจเป็นประวัติศาสตร์ได้ และก็ยังเป็นแค่ตำนาน ยังเป็นมุขปาฐะที่คนเล่าสร้างความเป็นจริง ไม่ใช่เหตุการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นจริงๆ นั่นคือที่เราเห็นในปัจจุบันนี้ ทำไมแก่นายกฯ คนเดียวพูดประโยชน์เดียว เหตุการณ์ทั้งหมดก็ถูกเปลี่ยนไป ทำไมประวัติศาสตร์ยังไม่ถูกสร้างขึ้นทั้งที่เหตุการณ์นั้นผ่านมาแล้ว ประเด็นที่คาใจคนที่รับรู้ประวัติศาสตร์เดือนตุลาไม่ว่าจะโดยรูปแบบอะไรก็ตาม คือ เมื่อไรความจริงของเหตุการณ์เดือนตุลาจะปรากฏอย่างเปิดเผย ให้สาธารณชนได้รับรู้และเก็บรับเป็นบทเรียนกันอย่างจริงจังต่อไปได้

เวลาสื่อมวลชนถามว่าเราได้รับบทเรียนหรือไม่ อยากจะบอกว่า บทเรียนนั้นไม่ใช่เราในฐานะปัจเจกชนที่จะรับได้ คนที่จะรับบทเรียนที่ใหญ่ขนาดนี้ในประวัติศาสตร์นั้นต้องเป็นผู้กุมอำนาจรัฐ คือผู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงต้องทำตัวอย่างให้รู้ว่าเขาเก็บรับบทเรียนนั้นได้แล้ว บทเรียนนั้นจึงจะถูกสอนออกมา

ประวัติศาสตร์ที่เราอ้างว่าเอามาใช้เป็นบทเรียน มันไม่ใช่บทเรียนที่เขียนในสมุดแล้วสั่งให้เด็กท่องเด็กจำเด็กอ่าน แต่ประวัติศาสตร์ต้องสอนโดยการ

ปฏิบัติ คนที่ปฏิบัติทางการเมืองก็คือคนที่ยึดกุมอำนาจรัฐ คนที่ออกนโยบาย คนที่รับผิดชอบชีวิตความเป็นไปของรัฐ จะเป็นคนให้บทเรียน ผมบอกเขาได้ว่า บทเรียน 14 ตุลาคืออะไร แต่ผมไม่ได้สร้างบทเรียน แล้วมันจะมีความหมายก็ต่อเมื่อรัฐเอามาดำเนินการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความเป็นจริง บทเรียนเหล่านั้นจึงจะเกิดขึ้นมาได้ เพราะฉะนั้นอันนี้เองคือปัญหาของระบบการเมืองไทย ที่ไม่อาจเก็บรับและศึกษาบทเรียนจากความผิดพลาดในอดีตของตนเองได้ คราบติดที่คนที่อยู่ในอำนาจยังไม่เข้าใจความสัมพันธ์เหตุการณ์กับฐานะของรัฐบาลปัจจุบันนี้

14 ตุลาที่ดี 6 ตุลาที่ดี พ.ศ. 35 ก็ดี ก็จะเป็นเพียงเรื่องเล่า เอามาหาเรื่องคนอื่น ใส่ร้ายฝ่ายตรงข้าม หรือมาเชิดชูประวัติของตัวเองก็ตาม ทั้งหมดนั้นจะไม่ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าความจริง ความยุติธรรม ผมคิดว่า กระบวนการประชาชนไม่ว่าเดือนตุลาหรือเดือนพฤษภา ต่อสู้เพื่อความจริงและความยุติธรรม คังนั้นเมื่อมองไปในประวัติศาสตร์ของเรา การที่ประชาชนจะหาความจริง ความยุติธรรมในประวัติศาสตร์หายากมาก เหมือนควานหาเข็มในมหาสมุทร เมื่อเป็นเช่นนั้น กระบวนการสร้างและทำให้ประวัติศาสตร์ของประชาชนผู้เสียเปรียบให้ปรากฏนั้นยังเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เลย

เรามักเชื่อว่า ประวัติศาสตร์คืออะไรก็ได้ที่เป็นอดีต ไม่ใช่ เรื่องในอดีต ไม่ใช่เป็นประวัติศาสตร์ได้ทุกเรื่อง แต่ที่สำคัญอยู่ที่ว่า คนปัจจุบันรับรู้และเข้าใจถึงเหตุการณ์อันนั้นอย่างเป็นเอกภาพ มีนัยยะรีเปลา ถ้าเข้าใจตรงกัน อดีตนั้นก็จะเป็นประวัติศาสตร์ได้ เพราะฉะนั้น ประวัติศาสตร์จึงเกิดจากกระบวนการรับรู้ของสังคมในระยะเวลาที่แน่นอน เพื่อบรรลุการเข้าใจและจึงจะยึดกุมความจริงในอดีตของสังคมนั้นได้

และตัวเลขเรื่อง 1 คนหรือ 40 คนไม่เป็นประเด็นเลย ถ้าหากว่าคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่มีความรู้ว่าจะอะไรคือเหตุการณ์ในอดีตที่เป็นจริง จุดหมายที่ประวัติศาสตร์จะไปบรรลุ แน่แน่นอนมันจะสัมพันธ์กับปัจจัยทางอำนาจ และความรู้ของสังคมเป็นเกณฑ์ มันฟ้องให้เราารู้เลยว่าเพราะโครงสร้างอำนาจของเรายังบิดเบี้ยว อำนาจที่เป็นของประชาชนยังไม่ลงมาเป็นของประชาชนรวมทั้งเครื่องมือในการที่จะถ่ายทอด หลักสูตร หรือสถาบันต่างๆ ความจริงก็ยังไม่ได้ทำหน้าที่ของการนำความจริงออกมา ดังนั้น ประวัติศาสตร์ของเดือนตุลาจึงยังไม่ใช่ “เรื่องราวต่างๆ ที่ได้เคยเกิดขึ้นจริงๆ” อย่างที่นักประวัติศาสตร์เยอรมัน Leopold von Ranke ที่บอกว่า ประวัติศาสตร์ก็คือ “what actually happened”

จนปัจจุบันนี้ก็ตาม สิ่งที่เกิดขึ้นในเมืองไทย ยังไม่เคยถูกบันทึกให้เป็นจริงได้ เมื่อ 2 เหตุการณ์ของเดือนตุลา ยังไม่ถูกทำให้เป็นประวัติศาสตร์ไทยที่แท้จริง มันจึงเป็นไปได้แต่เพียงความทรงจำของคนบางกลุ่มเท่านั้นเอง

ประเด็นสุดท้ายคือ ถ้าอย่างนั้นประวัติศาสตร์เป็นความจริงหรือไม่ และประวัติศาสตร์เดือนตุลาจะเป็นประวัติศาสตร์ได้ไหม

ในขณะที่เหตุการณ์หรือบุคคลต่างๆ ในอดีต ที่ถูกบันทึกและผลิตซ้ำในตำราและวรรณกรรมหลักของรัฐ และการเมืองไทยมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นความจริงของอดีตมาแล้วนั้น ปัจจุบันนักประวัติศาสตร์เริ่มตั้งคำถามต่อความจริงต่างๆ และบุคคลต่างๆ ที่ถูกบอกว่าพวกเขาได้สร้างหรือเป็นผู้กระทำเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านั้นว่าจริงหรือเปล่า ไม่ว่าจะเรื่องบรมเก๋า เช่นเรื่องพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 สุโขทัยเป็นราชธานีแห่งแรกของคนไทย พระเจ้าอู่ทองกับการสร้างกรุงศรีอยุธยา คนไทยถูกจีนไล่ตีหนีมาจากภูเขาอันไต มาถึง

ประวัติศาสตร์ยุคใหม่ๆ เช่น อะไรคือความจริงในกรณีกบฏปัตตานีในสมัย
รัชกาลที่ 5

การหายตัวอย่างลึกลับของหะยีสุทรงในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม
มาจนถึงการฆาตกรรมอดีต 4 รัฐมนตรีอีสานที่บางเขน จนถึงการหายตัวไปของ
นายสมชาย นิละไพจิตร หลังจากเปิดเผยเรื่องในปัตตานี

เรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ถูกทำให้เป็นประวัติศาสตร์ชาติไทยอย่างเรียบร้อย
ไม่มีความขัดแย้ง ในนั้นมีตัวละครอยู่สองตัว เนื้อเรื่องสองแนว ฝ่ายหนึ่งเป็น
พระเอก ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ร้าย ในหลายเรื่อง ไม่ว่าจะป็นเจ้าเมืองปัตตานี หะยีสุทรง
จนถึงนายสมชาย พวกนั้นเป็นผู้ร้ายในสังคมไทยทั้งหมดจนปัจจุบันนี้

กลายเป็นความจริงดวง ที่ไม่มีเหตุผลและตรรกะแบบวิทยาศาสตร์ แต่
เรื่องเหล่านั้นก็ยังถูกเชื่ออยู่ เพราะเป็นความจริงในอำนาจของรัฐ เป็นความจริง
ตามรัฐ เป็นเหตุผลของรัฐเท่านั้นเอง ดังนั้นมันจึงเป็นความจริงที่ไม่นำไปสู่การ
เรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้อันมีค่าให้กับสังคม เรียบร้อยเรื่องว่า
ประวัติศาสตร์ไทยเรียนไปไม่รู้อะไร ท่องจำตลอดเวลา ก็จริง แต่ไม่ใช่เพราะต้อง
เปลี่ยนประวัติศาสตร์ใหม่ แต่ที่สำคัญคือ ไม่สามารถพูดความจริงได้ เพราะถ้า
หากประวัติศาสตร์ชาติจะต้องรักษาความเป็นเอกลักษณะ ความเรียบร้อยของ
สถาบันต่างๆ เอาไว้ไม่ให้มีความขัดแย้ง ประวัติศาสตร์ของเราก็จะเป็น
ประวัติศาสตร์ที่น่าเบื่อ แล้วก็นั่งหลับ เรียนจนแก่ก็หลับ เพราะเด็กจนถึงแก่ก็ไม่มี
ทางที่จะตื่นตื่นอะไรกับมันได้

จุดอ่อนที่เห็นอยู่ทุกวันนี้คือสังคมไทยไม่มีบทเรียนอะไรในทางการเมืองเลยจนถึง
ปัจจุบันนี้ เอาแค่ 2475 มา 70 กว่าปีที่ผ่านมา เราสรุปบทเรียนกันได้หรือเปล่าว่

ทำไมต้องมีรัฐประหาร 17-18 ครั้ง มีการร่างรัฐธรรมนูญ 17-18 ฉบับสรุปไม่ได้ เพราะมีความเชื่อซึ่งรองรับโดยการปฏิบัติ 70 กว่าปีที่ผ่านมามีอำนาจคือธรรม เมื่อมีอำนาจก็ถูก คุณไม่มีอำนาจคุณก็ผิด คุณก็แพ้ แล้วหาอำนาจมาก่อนคุณจึงจะกลับมาได้ ซึ่งความเชื่อนี้ ใช้กันมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหง จนถึงพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน นี่คือประวัติศาสตร์ไทยที่ต่อเนื่องจริงๆ เลย

บทเรียนในข้อนี้คือ ทำไมต้องเป็นอย่างนี้ วิชาการต่างๆ นั้นมันมีสิ่งที่เรียกว่า ผลกระทบทางอำนาจอยู่ด้วย ทันทิที่เราเปิดเผยความจริงทั้งหมดอย่างที่มันเป็นความจริงออกมา นั่นคือเรื่องราวในเหตุการณ์นั้นจะไม่มีใครเป็นพระเอกคนเดียว หรือเป็นตัวร้ายคนเดียวได้ หากแต่เรื่องราวจะดำเนินไปอย่างเป็นกระบวนการ มีเหตุมีผล เพื่อให้คนรุ่นหลังเข้าใจและศึกษามันได้ ดังนั้น ปัญหาอะไรคือความจริงในประวัติศาสตร์ จึงขึ้นอยู่กับใครเป็นผู้เขียนหรือกำกับการเขียนประวัติศาสตร์ด้วย

ไม่ใช่แค่ นักประวัติศาสตร์ที่รู้ข้อเท็จจริงก็เขียน ถ้าหากว่ามีนักการเมืองขึ้นมายึดอำนาจได้ เขาก็พูดไปอย่างที่เขาคิด แสดงว่าความเป็นจริงที่เราทำ มันไม่ลงไปในสังคมเลย เพราะอะไร ในสังคมสมัยใหม่มีความเกี่ยวข้องอย่างแน่นแฟ้นตามคอนเซ็ปของฟูโกต์ระหว่างอำนาจกับความรู้ กับความทรงจำ ระหว่างความรู้กับกระบวนการสร้างประวัติศาสตร์ และระหว่างอำนาจกับประวัติศาสตร์ มันชัดเจน ในสังคมที่เราประสบอยู่นี้ การสร้างความทรงจำเพื่อไปสู่การสร้างประวัติศาสตร์จึงดำรงอยู่ทุกแห่งหน แต่ทั้งหมดนี้จะเป็นจริงได้ ประชาชนและประชาสังคมจะต้องมีจิตสำนึกของตนเอง เราจะต้องรู้เท่าทันอำนาจและอิทธิพลของรัฐและทุน ไปจนถึงวัฒนธรรมการบริโภคที่ล้อมรอบเราอยู่ได้ จึงจะไปคัดค้านหรือวิพากษ์สถาบันทางอำนาจอันใดอันหนึ่งหรือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง หรือ

ชนชั้นหนึ่งได้ โดยผ่านการโจมตีเทคนิคของสัมพันธภาพ วิธีการและรูปแบบ
ของอำนาจที่บดบังและปิดบังความจริงที่พึงปรารถนากว่าของประชาชนได้

ประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่วิชาโบราณ หากแต่เราจะต้องทำให้ประวัติศาสตร์
เป็นเครื่องมืออันทรงพลังภาพของประชาสังคมและประชาชนทั้งหลายในการ
ค้นหาและสถาปนาความจริงของสังคมและของประชาชนขึ้นมา

ไม่มีสังคมไหนที่ความเป็นคนจะสมบูรณ์ได้ ถ้าประวัติศาสตร์ยังเป็นแต่
ตำนานหรือนิทานเรื่องเล่าของคนแก่ๆ บางคนเท่านั้น ขอขอบคุณครับ

6 ตุลา – บท (ที่ไม่) เรียนของสังคมไทย

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล

อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวปาฐกถาในหัวข้อ “6 ตุลา – บท (ที่ไม่) เรียนของสังคมไทย” ในการเสวนา หัวข้อ “จาก 14 ถึง 6 ตุลา และพฤษภาเลือด ประวัติศาสตร์บาดแผลกับบท (ไม่) เรียนของเรา” จัดโดยมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, วิชา ป.211 โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มธ., หลักสูตรครุบรรณ/โท ด้านการ บัญชีและบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์ มธ. ที่ติ๊กอเนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ.) ทำพระจันทร์ เมื่อวันที่ 19 ก.พ. ที่ผ่านมา

ขอเริ่มต้นด้วยบทสนทนาของหญิงวัยใกล้ 60 ปี ที่เชื่อว่าตนเองเป็นส่วน หนึ่งของผู้ร่วมประวัติศาสตร์ 6 ตุลา กับลูกชายของเขาซึ่งเรียนรู้เหตุการณ์ 6 ตุลา อย่างตะกุกตะกักผ่านแม่ของเขา

ผู้เป็นแม่ : “เอาอีกแล้ว สมัครมันเอาอีกแล้ว มัน โทหกอย่างหน้าด้านๆ อีกแล้ว มัน พุดได้ยังงี้ว่ามีคนตายแค่คนเดียว คนเห็นกันทั้งบ้านทั้งเมืองว่านักศึกษาตายไป เท่าไหร่ต่อเท่าไหร่ ในเช้าวันที่ 6 ตุลา”

ลูกชาย : “แล้วอะไรล่ะคือความจริง ความจริงที่ทำให้เกิดการฆ่ากันตายในวันนั้น พวกแม่และเพื่อนๆ เป็นฝ่ายซ้าย เป็นคอมมิวนิสต์จริงรึเปล่า”

ผู้เป็นแม่ : “ไม่ใช่ทุกคนหรอก เราอาจจะเคยเชื่ออะไรบางอย่าง แต่เวลามันก็ผ่าน มานานแล้ว”

ลูกชาย : “แล้วทำไมเขาต้องมานักศึกษาล่ะ พี่แม่พูดมาก็ที่ ไม่เห็นเคยได้รับ คำตอบจริงๆ ชัดๆ ชักที”

ผู้เป็นแม่ : “บางทีก็มีหลายอย่างที่เราน่าไม่อยากจำไม่อยากพูดถึงมันอีก แต่หวังว่า คนรุ่นใหม่อย่างพวกเธอคงไม่หลงเชื่อสิ่งที่ลุงสมัครพูดนะ”

ลูกชาย : “จะบ้าหรือไง ผมว่าคนรุ่นผมส่วนใหญ่ไม่มีใครชอบคนรุ่นจูราติคอย่าง ลุงหมักหรอก แต่ถ้าคนรุ่นแม่ไม่ทำอะไรและไม่ยอมพูดความจริงทั้งหมดซักที ทำยที่สุด ใครๆ ก็จะมีสติว่าความจริงและบทเรียนจากความจริงคืออะไร สิ่งที่เหลืออยู่ในสมองคนอย่างรุ่นผม มันก็คือคำโกหกคำโตของลุงสมัครอะแหละ”

นี่เป็นเพียงเรื่องแต่งขึ้นนะคะ ไม่ใช่เรื่องจริง ไม่ได้อ้างอิงถึงใครใน เหตุการณ์ประวัติศาสตร์

คงปฏิเสธไม่ได้ว่าสังคมไทย คนไทย ที่ไม่ได้ได้อยู่ร่วมในประวัติศาสตร์ 6 ตุลา รวมทั้งตัวดิฉันเองด้วย เรียนรู้ประวัติศาสตร์ 6 ตุลา แบบขาดๆ เกินๆ เมื่อเริ่ม เรียนรู้ประวัติศาสตร์ 6 ตุลา ขอบเขตของความเข้าใจของคนส่วนใหญ่จะไปไม่ เคยไกลเกินภาพการต่อสู้ของนักศึกษาฝ่ายก้าวหน้าฝ่ายซ้ายผู้รักประชาธิปไตย กับการใช้อำนาจและความรุนแรงของรัฐและฝ่ายขวา มันเป็นภาพการต่อสู้ของ นักศึกษาและประชาชนผู้บริสุทธิ์ ซึ่งนี่เป็นเพียงเสี้ยวเดียวของความเข้าใจที่ แท้จริงเกี่ยวกับ 6 ตุลา

และเมื่อเงื่อนไขทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ตัวแสดงผู้มีส่วนร่วมใน 6 ตุลาเปลี่ยนบทบาทโฉมหน้า การเมืองในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ซับซ้อนมากขึ้น ความเข้าใจเรื่อง 6 ตุลา ยังเป็นเรื่องที่ยากที่จะเกิดขึ้นสำหรับคนโดยรวมและคน รุ่นต่อๆ มา นอกจากที่ดิฉันจะมานั่งพุ่มพ่ายถึงความยากลำบากของการเรียนรู้และ

เข้าใจประวัติศาสตร์ 6 ตุลา สิ่งที่ยายายจะทำในเวลาอันสั้นนี้คือ ยายายจะตอบคำถามหลักที่สำคัญว่า ทำไม 6 ตุลาจึงเป็นบทที่ไม่เรียนของสังคมไทยผ่านปรากฏการณ์วิวาทะระหว่างคุณสมักร ศูนย์เวทกับแรงต้านและความไม่พอใจของสิ่งที่คุณสมักรพูดในช่วง 1-2 สัปดาห์ที่ผ่านมา คำตอบมีสามข้อหลักๆ ซึ่งจะขยายความต่อไป

คำตอบแรกคือ การสังคายนาประวัติศาสตร์ 6 ตุลา เป็นเรื่องยาก ทั้งในแง่กระบวนการการเขียนประวัติศาสตร์ซึ่งขาดกระบวนการการค้นหาและการกล้าที่จะพูดถึงความจริงของ 6 ตุลา มากไปกว่าเพียงเรื่องของความรุนแรงและจำนวนตัวเลขของผู้เสียชีวิต และรวมทั้งกระบวนการต่อสู้เชิงอำนาจของการในการสร้างความรับรู้ถึงประวัติศาสตร์ภาคประชาชนในสังคมไทย

คำตอบที่สอง ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงในการเมืองปัจจุบัน เมื่อตัวแสดงต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป สังคมไทยยากมากที่จะเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงของคนเหล่านี้ในอดีต กับการเปลี่ยนแปลงของคนเหล่านี้ในปัจจุบัน

คำตอบที่สาม จากปรากฏการณ์วิวาทะของคุณสมักรกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยในแง่ของความจริง การต่อสู้ทางวิวาทะนี้ กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองของทุกฝ่าย เชื่อมโยงกับเงื่อนไขทางการเมืองในปัจจุบัน ทั้งหลังความพยายามในการล้มคุณทักษิณหลังการรัฐประหารและภายใต้รัฐบาลของคุณสมักร

ต่อประเด็นที่หนึ่ง เรื่องความยากของการสร้างและการขีดเขียนกระบวนการรับรู้ประวัติศาสตร์เรื่อง 6 ตุลา เราต้องยอมรับความเป็นจริงว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในสังคมไทย โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ของคนตัวเล็กตัว

น้อยเพิ่งเริ่มลงหลักปักฐาน เราไม่ได้กำลังพูดถึงประวัติศาสตร์ในระบบมหาวิทยาลัย หรือในหนังสือเรียนหรือในโรงเรียนเท่านั้น แต่เราพูดถึงการเขียนประวัติศาสตร์ในแง่ของกระบวนการ เรากำลังพูดถึงกระบวนการการเขียน การเข้าถึง การผลักดันประวัติศาสตร์สู่การรับรู้ของคนในวงกว้าง ที่ผ่านการเขียนเนื้อหาและช่องทางในการผลักดัน ซึ่งเคยถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าขุนมูลนาย นักการเมือง ผู้มีอิทธิพลทางธุรกิจ เพราะการเขียนประวัติศาสตร์ภาคประชาชน แท้ที่จริงเราต้องยอมรับว่ามันคือการต่อสู้ทางการเมือง ซึ่งไม่มีทางที่ชนชั้นนำจะหุบยื่นให้เรา

อำนาจในการสร้างประวัติศาสตร์ของชนชั้นนำทั่วโลกเกิดขึ้นเพื่อกดทับความเป็นจริงในสังคม การให้ได้มาซึ่งประวัติศาสตร์ภาคประชาชน ซึ่งสังคมไทยยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ทำให้เราเริ่มเข้าใจว่าทำไมประวัติศาสตร์ 6 ตุลา ยังอยู่ในช่วงของการตั้งไข่

อีกประเด็นที่สำคัญไม่แพ้กัน นอกจากความกล้าหาญของคนหลายๆ คน ที่พยายามลุกขึ้นมาคัดค้านสิ่งที่คุณสมควรพูดถึงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ความกล้าในการอำปากพูดถึงประวัติศาสตร์ของตัวเอง ของอดีตนักศึกษาฝ่ายซ้าย ฝ่ายขวา ไปให้ไกลกว่าความตายและความรุนแรงที่รัฐกระทำเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นน้อยมาก

เราต้องยอมรับว่า 6 ตุลา เป็นเรื่องของ การต่อสู้ปฏิบัติการทางการเมืองผ่านอุดมการณ์ ไม่ว่าจะใครจะยอมรับหรือไม่ว่าตัวเองเคยเรียนรู้เคยเชื่อและมีปฏิบัติการทางการเมืองผ่านอุดมการณ์ขวาซ้าย แต่นั่นคือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับพวกเขา หลังการปราบปรามทุกคนเต็มไปด้วยบาดแผล การกลับมาเขียนในสังคมอีก

ครั้งเป็นเรื่องยาก ไม่ใช่เฉพาะอดีตฝ่ายซ้าย ฝ่ายก้าวหน้า แม้แต่ฝ่ายขวาอย่างคุณสมภารเอง ความพยายามในการหลีกเลี่ยงและการสร้างตัวตนใหม่ เพื่อสร้างความชอบธรรมใหม่ๆ ทางการเมือง เพื่อเงื้อมเงาภาพประวัติศาสตร์ของเขา การอ้างปากคนแบบนี้พูดก็ไม่ใช่เรื่องง่าย ซึ่งนั่นรวมถึงอดีตนักศึกษาและผู้ร่วมต่อสู้ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาและในเหตุการณ์ 6 ตุลาด้วย ที่ต้องเผชิญถึงความอิหฺลัทธิเหลือในการพูดถึงตัวตนของเขาเองอดีตของเขา เพราะในสังคมแบบนี้ที่ไม่ยอมรับความหลากหลายทางการเมืองมีพื้นที่น้อยมากสำหรับคนเหล่านี้

การพูดถึงประวัติศาสตร์ 6 ตุลากลายเป็นเพียงการต่อสู้ของผู้บริสุทธิ์ เพื่อความยุติธรรมทางสังคม แต่นั่นไม่ได้เป็นการเชื่อมโยงถึงความเป็นจริงของ 6 ตุลา แม้ว่าจะมีนักวิชาการหลายๆ คนที่พยายามเขียนงานที่มีพลังมากในการวิเคราะห์เหตุการณ์ 6 ตุลา แต่ปัญหาคือ เราไม่ได้กำลังพูดถึงกระบวนการประวัติศาสตร์ในตำรา เรากำลังพูดถึงกระบวนการการเขียนและการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ ที่ต้องสร้างขึ้นโดยคนมหาศาล และต้องมีส่วนร่วมโดยคนมากมายในสังคม หนังสือ การอ่าน แนนอนหลายคนอาจจะบอกว่า ไม่ใช่วัฒนธรรมของคนไทย แต่การสร้างประวัติศาสตร์ไม่เคยห่างจากตำรา

ประสบการณ์โดยส่วนตัวของดิฉันเอง ดิฉันทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การเปลี่ยนผ่านของอดีตฝ่ายซ้ายในเมืองปัจจุบัน ซึ่งนั่นหมายถึง ความพยายามในการเข้าใจความเปลี่ยนผ่านของอดีตนิสิตนักศึกษา ขบวนการภาคประชาชนที่เคยผ่านปฏิบัติการฝ่ายซ้ายและเปลี่ยนแปลงอย่างไรในปัจจุบัน

ดิฉันเองเผชิญปัญหามากมายในการสัมภาษณ์ผู้คนเหล่านี้ ดิฉันเข้าใจการถูกประเมินค่าที่ของคนที่ไม่ได้อยู่ร่วมในเหตุการณ์อย่างตัวดิฉันเอง ในการ

เริ่มต้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งที่พวกเขาคิดอยู่ในสมอง เป็นเรื่องยากมาก
ดิฉันต้องสร้างความไว้วางใจกับพวกเขา ต้องทำให้พวกเขารู้สึกว่าดิฉันเข้าใจ อยู่
กับพวกเขา เข้าใจเขา ดิฉันไม่ได้โทษพวกเขา แต่สิ่งที่สะท้อนคือ เรื่องราวเหล่านี้
เป็นเรื่องราวที่ถูกพูดคุยกันเพียงในวงแคบๆ ของคนเหล่านี้ ไม่ใช่วงสาธารณะ

ดิฉันว่าเราต้องเลิกพูดกันเสียที่ว่าประวัติศาสตร์ 6 ตุลาเป็นเรื่องที่ยังไม่ลง
ตัว เราต้องเลิกโทษนักศึกษา เลิกโทษคนรุ่นใหม่ถึงประเด็น “16 ตุลา” ใครจะไปรู้
ใครจะไปเข้าใจในเมื่อไม่มีอะไรให้เข้าใจ ตัวดิฉันเองถึงแม้จะเป็นอาจารย์คณะ
รัฐศาสตร์ เรียนปริญญาเอก แต่ดิฉันไม่เคยเข้าใจเรื่องนี้ จนกระทั่งมาทำเรื่องนี้
เรื่อง 14 ตุลาอาจจะยากน้อยกว่าการเข้าใจ 6 ตุลามาก เพราะประวัติศาสตร์ 6 ตุลา
มีอยู่อย่างกระจุกกระจาย และยากที่จะเข้าใจความจริงเกิน fact ที่พูดว่าเหตุการณ์
อะไร เกิดขึ้น เมื่อไหร่ ที่ไหน อย่างไร แต่อะไรคือพลังผลักดัน อะไรคือสิ่งที่
เกิดขึ้นก่อน 6 ตุลา อะไรคือสิ่งที่เกิดขึ้นวัน 6 ตุลา และอะไรคือผลกระทบของ 6
ตุลา ต่อจำนวนคนมากมายมหาศาล นี่ก็ประเด็นแรกที่ทำให้เราเข้าใจว่าทำไม 6
ตุลาจึงเป็นบทที่ไม่เรียนในสังคมไทย

ต่อประเด็นที่สอง นอกจากกระบวนการเขียนประวัติศาสตร์ที่มีปัญหาใน
ตัวของมันเองแล้ว ในเงื่อนไขการเมืองปัจจุบันที่อดีตฝ่ายซ้าย อดีตฝ่ายขวา ต่าง
เปลี่ยนแปลงสถานภาพ บทบาททางการเมืองของตัวเองไปแล้ว ยิ่งทำให้
สังคมไทยซึ่งประวัติศาสตร์ 6 ตุลาที่ยังไม่ได้เริ่มต้นชัดเจน ยิ่งยากเข้าไปอีก
ภายใต้เงื่อนไขของโลกที่ถูกบังคับให้เชื่อและยอมรับเสรีนิยมประชาธิปไตยหรือ
ประชาธิปไตยแบบการเลือกตั้ง อดีตฝ่ายขวาปรับตัวได้อย่างดี กลับมาสร้าง
ความชอบธรรม ผ่านกระบวนการการเลือกตั้ง กรณีคุณสมัครเป็นปรากฏการณ์ที่

น่าสนใจมาก ใครว่าคุณสมัครยังเหมือนเดิม ดิฉันขอเถียง คุณสมัครปรับตัวได้ก็
จะตาย

เงื่อนไขทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป เขากลับเข้ามาในกระบวนการ
เลือกตั้ง ก้าวเข้ามามีบทบาทและสร้างสถานภาพความชอบธรรมทางการเมือง แต่
สิ่งหนึ่งที่คุณสมัครไม่เคยเปลี่ยนคือ ยุทธศาสตร์ propaganda อย่าเข้าใจผิดว่า
หมายถึงการโกหก แต่ propaganda เป็นเรื่องที่จริงจัง เป็นเรื่องที่ผ่านกระบวนการ
ที่คิดอย่างเป็นระบบและมีหลักการ หมายถึงการเผยแพร่ความเชื่อ ในแง่หนึ่ง
ยุทธศาสตร์ความเชื่อ If you have to lie, you have to give the big one. ถ้าคุณ
โกหก คุณก็ต้องโกหกคำโตและยืนยันสิ่งที่คุณโกหกอย่างหนักแน่น นี่คือ
ปฏิบัติการทางการเมืองที่คุณสมัครไม่เคยเปลี่ยน

ไม่ใช่เฉพาะเพียงฝ่ายขวาที่เปลี่ยนแปลงไป อดีตฝ่ายซ้ายก็เปลี่ยนแปลง
ไปเช่นกัน ดิฉันต้องขอโทษที่อาจจะใช้คำว่า อดีตฝ่ายซ้ายอย่างพร่ำเพรื่อ
จนเกินไป แต่ดิฉันไม่ได้เจาะจงหมายถึงใครเป็นฝ่ายซ้าย แต่ดิฉันพยายามจะใช้คำ
ที่เข้าใจได้ง่ายที่ทำให้สังคมไทยซึ่งเข้าใจอะไรยากอยู่แล้วเข้าใจด้วยการตอกย้ำใน
การใช้คำนี้ อดีตฝ่ายซ้ายหลายคนเข้าไปทำงานร่วมกับอดีตฝ่ายขวา ในขณะที่อีก
ขั้วหนึ่ง เชื่อว่าตัวเองยังพยายามรักษาจุดยืนไม่เปลี่ยนแปลง คือไม่ยอมรับอดีตฝ่าย
ขวา และยังคงต่อสู้กับการสถาปนาอำนาจทางการเมืองของชนชั้น คนเหล่านี้
ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนทัศนคติที่สังคมมีต่อพวกเขา ด้วยภาพซ้อนทับ
ของประวัติศาสตร์ทางการเมืองของ 14 ตุลาและ 6 ตุลา การไฮไลต์หรือชูประเด็น
นักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย คนเดือนตุลา เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คน 6 ตุลาสามารถ
ประสบความสำเร็จในการสร้างพื้นที่เล็กๆ ให้พวกเขามีพื้นที่อยู่ได้ในสังคม
เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าท่ามกลางเงื่อนไขประวัติศาสตร์ 6 ตุลาที่ยังไม่ได้รับการ

ชำระ เนื้อหาที่ไปไม่เคยไกลกว่าความรุนแรงบนท้องถนนและจำนวนคนตาย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายของคนกลุ่มต่างๆ จึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทำให้คนในสังคมไทยเข้าใจเรื่อง 6 ตุลา

ประเด็นสุดท้าย เชื่อมโยงถึงปรากฏการณ์วิวาทะระหว่างเรื่องสมัครกับหลายคนที่ไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่สมัครพูด คือ ปัญหาเรื่องการใช้วิวาทะในยุทธศาสตร์ทางการเมืองภายใต้การเมืองปัจจุบัน ดิฉันเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งถ้าจะลุกขึ้นมาประท้วงหรือทักท้วงเรื่องที่คุณสมัครพูด ว่าเป็นความพยายามที่จะจุดประกายให้เกิดการสังคายนาระวัติศาสตร์ 6 ตุลาอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปสู่อย่างก้าวใหม่ในการสร้างประวัติศาสตร์การเรียนรู้ภาคประชาชนให้กว้างขึ้น แต่ในความเป็นจริงสิ่งที่ปรากฏขึ้นคือ ข้อถกเถียงถูกจำกัดเพียงแค่เรื่องจำนวนผู้เสียชีวิต ข้อเท็จจริงของประวัติศาสตร์ 6 ตุลา และการสร้างภาพความเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ 6 ตุลากับเงื่อนไขในปัจจุบันว่า 6 ตุลา อาจเกิดขึ้นอีก อาจเกิดขึ้นอีก และอาจเกิดขึ้นอีก

การจำกัดหัวข้อในการถกเถียงเรื่อง 6 ตุลาแบบนี้มีที่มาที่ไป เพราะสิ่งที่สื่อและอดีตผู้ร่วมต่อสู้ในเหตุการณ์ 6 ตุลา แย้งกับคุณสมัคร ไม่ได้เกิดภายใต้บรรยากาศที่เป็นสุญญากาศทางการเมือง ไม่ใช่เฉพาะความไม่พอใจต่อท่าทีของคุณสมัครที่หลายคนอาจจะตัดสินคุณสมัครจากบุคลิกภาพ หรือจากบทบาทในอดีต แต่เกิดขึ้นท่ามกลางการต่อสู้และสนับสนุนระบอบทักษิณ การปฏิเสธและการยอมรับ 19 กันยายน รัฐประหารความพอใจและความเบื่อหน่ายต่อการเมืองภายใต้รัฐบาลคุณสมัคร ที่ถึงยอมรับว่า ตัวเองเป็นรัฐบาลนอมนิของคุณทักษิณ วิวาทะในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา เกิดขึ้นภายใต้บริบททางการเมืองแบบนี้ การขึ้นมาของคุณสมัครเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับว่า แต่เมื่ออดีตนักศึกษาฝ่ายซ้ายที่อยู่

ร่วมกับรัฐบาล หรือสนับสนุนอดีตพรรคไทยรักไทยเองก็กระอักกระอ่วนที่จะยอมรับตัวคุณสมัครและสิ่งที่คุณสมัครพูด เฉพาะฉะนั้นสำหรับอดีตนักศึกษาฝ่ายซ้ายปีกด้านคุณทักษิณ ไม่ต้องพูดถึง

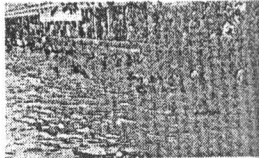
ความพลาดของคุณสมัครในการพูดเรื่องจำนวนคนตาย ถ้าคุณสมัครเพียงพูดว่า คนตายไม่กี่สิบคนอาจจะไม่มีสองอาทิตย์นี้ก็ได้ ถ้าไม่ได้พูดว่า มีคนตายแค่คนเดียว ความพลาดของคุณสมัครในการพูดถึงจำนวนคนตาย กลายเป็นเรื่องที่ช่วยให้กระบวนการการแะรัฐบาลคุณสมัครก่อตัวขึ้น และดูจะประสบความสำเร็จในช่วงสองอาทิตย์ที่ผ่านมา เรื่อง 6 ตุลากลายเป็น hot issue นอกฤดูกาลเดือนตุลา

แต่สิ่งที่คิดว่าเป็นปัญหาคือถ้าเราเรือ่ฟื้นประวัติศาสตร์ชาติให้กลายเป็นเพียงยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่จะรองรับการต่อสู้ทางการเมืองปัจจุบัน สังคมจะเรียนรู้อะไรจาก 6 ตุลาไปไกลกว่าบทสนทนาระหว่างแม่ลูกที่ดิ้นแต่่งขึ้นและกล่าวในเบื้องต้น

แผนที่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

'6 ตุลาคม 2519' คือการปิดล้อมเพื่อฆ่าหมู่นิสิตนักศึกษาประชาชนกลางเมืองที่ชุมนุมกันในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กว่า 5,000 คน โดยผู้ร่วมฆ่าโดยตรง ได้แก่ ตำรวจตระเวนชายแดน หน่วยคอมมานโด หน่วยปฏิบัติการพิเศษ (นปพ.) สันติบาล ตำรวจท้องที่ ตำรวจน้ำ ถูกเลือกชาวบ้าน กระทั่งแดง และนพพล แพร่คำบางการโดยวิทยุขานเกราะของกองทัพไทย

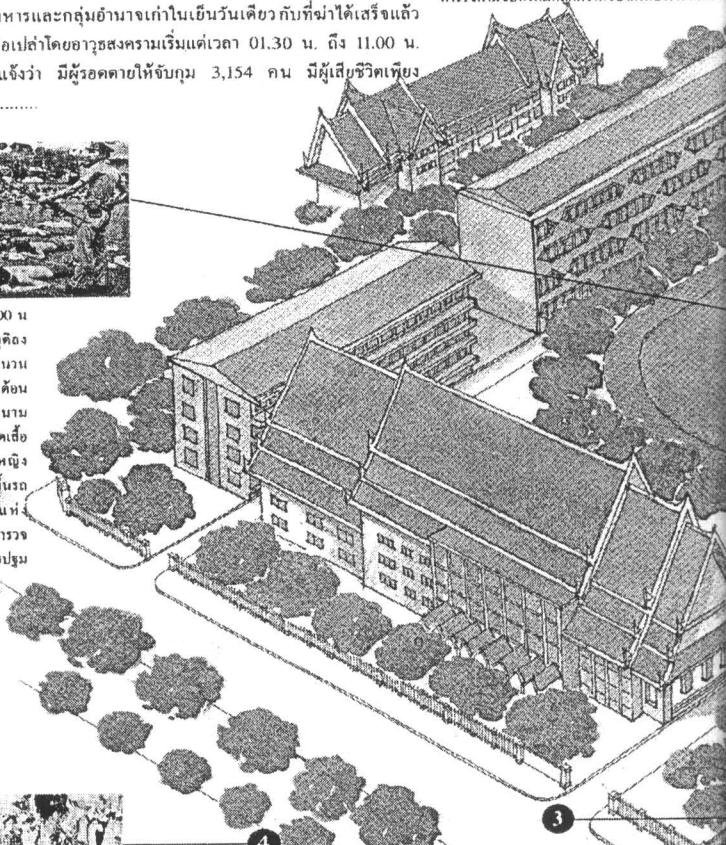
สาเหตุการฆ่าหมู่อย่างอานหิดครั้งนี้ เพราะผู้ชุมนุมในธรรมศาสตร์ต่อต้านการกลับเข้ามาประเทศไทยของจอมทรรฆเมื่อครั้ง '14 ตุลา' ถนอม กิตติขจร การปฏิบัติการฆ่า เป็นแผนที่จัดวางไว้อย่างดี เพื่อผลท้ายสุดคือการยึดอำนาจโดยคณะทหารและกลุ่มอำนาจเก่าในเย็นวันเดียวกับที่ฆ่าได้เสร็จแล้ว การล้อมฆ่าผู้ชุมนุมมือเปล่าโดยอาวุธสงครามเริ่มแต่เวลา 01.30 น. ถึง 11.00 น. ภายหลังทางการไทยแจ้งว่า มีผู้รอดตายให้จับกุม 3,154 คน มีผู้เสียชีวิตเพียง 46 คน ?????????.....

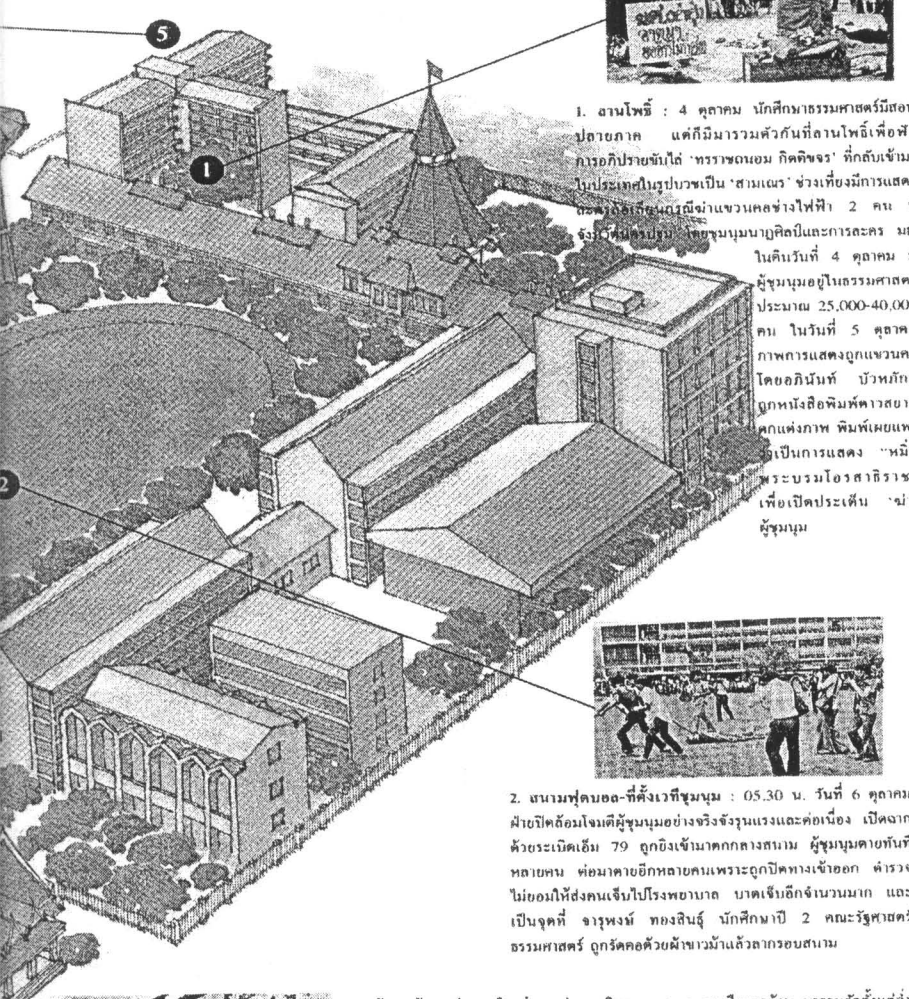
5. เมื่อน้ำเจ้าพระยา-ท่าพระจันทร์ : 07.00-10.00 น. หนีโดยออกจากธรรมศาสตร์โดยลงสู่แม่น้ำเพื่อไปยังท่าโดยมี ศษค. ที่ท่าเรือ และเรือของตำรวจคอยยิง บางคนจมน้ำหายไป บางคนได้รับความช่วยเหลือท่าพระจันทร์ บางคนหนีเข้าวัดมหาธาตุ แต่กิตติขจรควบคุมจับทั้งหมดถูกกวาดจับได้โดยวิธีนี้กว่า

6. สนามฟุตบอล : 11.00 น. การฆ่าในธรรมศาสตร์ยุติลง นิสิตและผู้ชุมนุมจำนวนกว่า 2,000 คน ถูกกวาดต้อนจากตึกต่าง ๆ ลงสู่สนามฟุตบอล ถูกบังคับให้ถอดเสื้อและนอนคว่ำหน้าทั้งหญิงและชาย ต่อมาจึงนำขึ้นรถไปปักกิ่งไว้ยังหลายแห่ง ส่วนใหญ่ที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน ชลบุรี และนครปฐม

4. สนามหลวง : ระหว่าง 08.00-10.00 น. ผู้จนกระทำการกดดันนักศึกษาและผู้ชุมนุมที่พยายามหนีธรรมศาสตร์ ด้วยการล้อม รุบตี เอาเชือกรัดคอเข้าไปเผาถังย่างที่บริเวณพระแม่ธรณีนิมบวงสน ในภาพอมรฤต นิสิตชั้นปีที่ 2 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ถูกแขวนคอที่หันเขมามาในสนามหลวง และด้วยวิธีการต่าง ๆ

1. ลานโพธิ์ : 4 ตุลาคม นักศึกษามหาธรรมศาสตร์มีสอบปลายภาค แต่ก็มีการรวมตัวกันที่ลานโพธิ์เพื่อฟังการอภิปรายกันได้ 'ทรรพชนอม กิตติขจร' ที่กลับเข้ามาในประเทศไทยในรูปวชเป็น 'สามเณร' ช่วงที่ขงมีการแสดงละครของนักเรียนผู้นำแขวนคอต้งไฟฟ้า 2 คน ที่จังหวัดนครปฐม โดยขงนุมนนาฏศิลป์และการละคร มธ.

ในคืนวันที่ 4 ตุลาคม มีผู้ชุมนุมอยู่ในธรรมศาสตร์ประมาณ 25,000-40,000 คน ในวันที่ 5 ตุลาคม ภาพการแสดงถูกแขวนคอต้งโดยอกินันท์ บัวหภักดี ถูกหนังสือพิมพ์ศาลาสยาม คัดเฟ้งภาพ พิมพ์เผยแพร่เป็นการแสดง "หมิ่นพระบรมโอรสาธิราช" เพื่อเปิดประเด็น "ฆ่า" ผู้ชุมนุม

2. สนามฟุตบอล-ที่ตั้งเวทีชุมนุม : 05.30 น. วันที่ 6 ตุลาคม ฝ่ายปัดก๊อโมงเตผู้ชุมนุมอย่างจริงจรงรุนแรงและค่อเนื่อง เปิดฉากด้วยระเบิดเอ็ม 79 ถูกยิงเข้ามาคดกตลงสนาม ผู้ชุมนุมคยทับันที่หลายคน ต่อมาคยอีกหลายคนแหวะถูกปัดทางเข้าออก ค่ำรวจไม่ยอมให้ส่งคนเจ็บไปโรงพยาบาล บาดเจ็บอีกจำนวนมาก และเป็นจุดที่ จารุพงษ์ ทอยสินธุ์ นักศึกษาปี 2 คณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ถูกรถคตด้วยผ้าขาม้านแล้วลากอบสนาม

3. ด้านหน้าหอประชุมใหญ่ : กลุ่มกระทิงแดง นวทก ถูกเสือขาวบ้าน มารวมตัวตั้งค้ำแต่วันที่ 5 ตุลาคม การยิงปืน ฟังรั้ว และเผา ค่ำเนินไปโดยมีค่ำรวจเฝ้าดู ตั้งค้ำเวลา 22.00 น. ค่ำถึงค่ำรวจกว่า 200 นายปัดก๊อธรรมศาสตร์ และมีก่ำถึงมาเสริมเพิ่มคดอทเวลก ตั้งค้ำ 05.30 น. ขงวันที่ 6 ตุลาคม อารุทกษนคดขงค่ำรวจไทยระคณขงเข้าสู่อธรรมศาสตร์ ประมาณ 07.00 น. ก่ำถึงค่ำรวจไทยทกคับเข้าสู่ภายในธรรมศาสตร์ ผู้ชุมนุมทลบน้ำข้ำยังห้องเรียน ค่ำรวจไทยระคณขงท่ง 09.00 น. เชน จึงเข้าเคลียร์พื้นที่ค้ำนห้องเรียน

ประวัติศาสตร์บาดแผลเดือนตุลาและพฤษภา : ระหว่างความตายที่ฝันได้
กับ ความตายที่ไม่มีวันฝัน
ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์

หมายเหตุ-ผู้เขียนปรับปรุงจากปาฐกถาพิเศษ “พฤษภาเลือด-อีกหนึ่งบท (ที่ไม่) เรียนของสังคมไทย” ในงานสัมมนาเรื่อง “จาก 14 ถึง 6 ตุลา และพฤษภา เลือดประวัติศาสตร์บาดแผล กับบท (ไม่) เรียนของเรา” เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2551 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หัวข้อของปาฐกถานี้คือประวัติศาสตร์บาดแผล และ บท (ไม่) เรียนของสังคมไทย แต่ประวัติศาสตร์บาดแผลหมายถึงอะไรนั้นก็เป็นเรื่องที่มีความหมายคลุมเครืออยู่มาก ธงชัย วินิจจะกูล ใช้คำว่า นี้เพื่ออธิบายสภาวะความรู้สึกที่ “ก่อความทุกข์ระทมเจ็บปวดต่อร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ” จนยากจะเยียวยารักษาได้ แม้เวลาจะผ่านไปนานแล้ว ซึ่งหมายความว่าไม่ใช่ประวัติศาสตร์ทั้งหมดจะเป็นประวัติศาสตร์บาดแผล ไม่ได้หมายความว่าประวัติศาสตร์บาดแผลคือประวัติศาสตร์ที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดเหลือคณานับ แต่ประวัติศาสตร์บาดแผลคือประวัติศาสตร์ที่สร้างความเจ็บปวดรวดร้าวถึงขั้นที่ไม่มีวันเยียวยา

แต่สภาวะแห่งความไม่มีวันเยียวยาคืออะไร?

สลาโวจ ซิเซ็ค กล่าวไว้ใน For They Know What They Do ว่า “สารัตถะของความเจ็บปวดเกินเยียวยา คือสถานะที่น่าสะพรึงกลัวเกินกว่าจะจดจำไว้ในแง่
นี้แล้ว ความเจ็บปวดเกินเยียวยาจึงเป็นสถานะที่น่าสะพรึงกลัวจนเกินที่วิสัยของ
จักรวาลวิทยาแห่งความหมาย (symbolic universe) จะเข้าใจมันได้” [1]
ประวัติศาสตร์ที่เป็นประวัติศาสตร์บาดแผลจึงเป็นประวัติศาสตร์ที่วางอยู่บน
จุดตัดของ ความรุนแรง (violence), ความเจ็บปวดจนเกินเยียวยา (Trauma) และ
ชุมชนการเมือง (political community) หรือพูดอีกอย่างคือ การพิจารณา
ประวัติศาสตร์บาดแผลหมายถึงการพิจารณาประวัติศาสตร์โดยคำนึงถึง
ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรง, ผลของความเจ็บปวดเกินเยียวยา, และ
รูปแบบของชุมชนการเมือง

น่าสนใจว่าซิเซ็คกล่าวต่อไปด้วยว่าหน้าที่ของ “เรา” คือการพูดถึง
ประวัติศาสตร์บาดแผลซ้ำแล้วซ้ำเล่า ประเด็นนี้สำคัญเพราะทำให้เห็นว่า
ประวัติศาสตร์บาดแผลมีมิติของความเป็นการเมืองในเรื่องการต่อสู้เรื่องความ
ทรงจำ การได้เถียงเรื่องประวัติศาสตร์บาดแผลจึงไม่ได้เป็นแค่เรื่องของการจดจำ
เรื่องที่ลืมเลือนไปแล้ว แต่คือการจดจำเรื่องที่จดจำได้เพื่อให้เห็นบทเรียนและ
ความเปลี่ยนแปลง

นักวิชาการไทยจำนวนไม่น้อยถือว่า 14 ตุลา, 6 ตุลา และพฤษภาคม 2535
เป็นตัวอย่างของ “ประวัติศาสตร์บาดแผล” ในสังคมไทย แต่ทว่าทรวงนี้ลดทอน
ความหลากหลายและลักษณะเฉพาะของเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ลงไปมาก แม้
จะเป็นความจริงว่าเหตุการณ์ทั้งสามคล้ายคลึงกันในแง่ “การจัดการกับผู้ชุมนุม
ด้วยวิธีรุนแรงของรัฐไทย” แต่ทว่าแต่ละเหตุการณ์ก็มีรูปแบบความรุนแรง ความ
เจ็บปวด และผลต่อชุมชนการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ปาฐกถาครั้งนี้รวมศูนย์อยู่ที่การอภิปรายเรื่องประวัติศาสตร์บาดแผล
กรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภา และเพื่อให้ข้อคิดเห็นในการอภิปรายคมชัดขึ้น จึงขอ
อภิปรายประเด็นนี้โดยวิธีเทียบเคียงปฏิกิริยาที่สังคมไทยมีต่อความตายในกรณีนี้
เทียบกับความตายในเหตุการณ์หกตุลา

ปาฐกถานี้พาดพิงถึงคุณสมักร ไม่ใช่เพราะเกลียดคุณสมักร แต่เพราะคุณ
สมักรเป็นตัวละครทางการเมืองไม่ก็ตัวที่มีบทบาทจัดจ้านในที่สาธารณะ ทั้งใน
เหตุการณ์หกตุลาและเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม

พูดอีกอย่างคือปาฐกถานี้ไม่ได้สนใจที่จะถกเถียงว่าคุณสมักรเป็น
“ฆาตกรมือเปื้อนเลือด” หรือ “ฆาตกรตัวจริง” หรือไม่ อันเป็นประเด็นที่มีผู้ศึกษา
ไว้มากแล้ว แต่สนใจที่จะพิจารณาปฏิกิริยาที่สังคมไทยมีต่อคุณสมักรเป็นตัว
เดินเรื่องเพื่ออภิปรายปัญหาการเขียนประวัติศาสตร์พฤษภาและประชาธิปไตย
ไทย

อนึ่ง ควรระบุว่าผู้พูดเห็นด้วยกับการอภิปรายบทบาทคุณสมักรใน
เหตุการณ์หกตุลา แต่ไม่เห็นด้วยกับการอภิปรายถึงคุณสมักรเพื่อฆ่าตัดตอนความ
จริง 6 ตุลา

ถ้าถือว่า 6 ตุลา เป็นการฆ่าหมู่นักศึกษาประชาชนที่ครั้งหนึ่งเคยมีผู้ตั้ง
ข้อสังเกตว่า “สังคมไทยไม่มีวันลืม 6 ตุลา เพราะสังคมไทยไม่ได้จดจำ 6 ตุลา มา
ตั้งแต่นั้น” หรืออย่างตึกก็ถือทำได้แค่จำเหตุการณ์นั้นแบบอ้อมๆ แอ้มๆ แกรมๆ
ตะจิตตะขงใจในความเจ็บปวดและโหดร้ายที่เกิดขึ้นในวันนั้น พฤษภา 2535 ก็
เป็นอาชญากรรมโดยกองทัพที่สังคมไทยจำได้ แต่ทุกคนช่วยกันลืมมันไป

ตัวอย่างที่ยืนยันประเด็นนี้คือปฏิกริยาที่คนไทยมีต่อคุณสมักรในเรื่องหก
ตุลาและพฤษภาคม

คนจำนวนมากพูดถึงบทบาทของคุณสมักรต่อเหตุการณ์หกตุลา แปลกที่
มีคนไม่มากนักที่โจมตีคุณสมักรในเรื่องที่รุนแรงไม่แพ้กัน ซ้ำยังเกิดขึ้นไม่นาน
นักอย่างบทบาทคุณสมักรในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งคุณสมักรเป็น
รองนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลที่มีนายกฯ ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งในขณะนั้น คือ
พล.อ. สุจินดา คราประยูร ซึ่งหมายความว่า คุณสมักรเป็นหนึ่งใน
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและหัวหน้าพรรคการเมืองที่ยกเก้าอี้ประมุขของฝ่าย
บริหารไปประเคนให้นายทหารผู้ก่อการรัฐประหารในปี 2534 รวมทั้งเป็นส่วน
หนึ่งของรัฐบาลที่สั่งการให้ทหารเคลื่อนกำลังปราบปรามประชาชนผู้เรียกร้อง
ประชาธิปไตยจนมีคนเสียชีวิต 43-45 คน มีผู้บาดเจ็บและได้รับผลกระทบอิกราว
90 คน ไม่ต้องพูดถึงกรณี “คนหาย” นับไม่ถ้วนอีกจำนวนหนึ่ง

มีคำตอบอะไรบ้างที่เป็นไปได้ในการอธิบายปัญหานี้

คำตอบหนึ่งที่น่าจะผุดขึ้นมาเป็นคำตอบแรกๆ คือเพราะหกตุลามีความ
รุนแรงกว่าพฤษภา มีการเผาทั้งเป็น ทำร้ายศพ แขนวคอ ทรมานก่อนเสียชีวิต
 ฯลฯ ทำให้คนไม่พอใจสมักรจากเหตุการณ์หกตุลามากกว่า แต่คำตอบนี้ได้แย้งได้
ด้วยข้อเท็จจริงง่ายๆ ว่า ไม่มีใครรู้ว่าคนที่ตายในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมถูกทำ
ร้ายอย่างโหดเหี้ยมแค่ไหน เพราะการตายหลายรายเกิดขึ้นเมื่อทหารควบคุมพื้นที่
ชุมนุมบนถนนราชดำเนินได้เรียบร้อยแล้ว จึงไม่มีใครเห็นเหตุการณ์ขณะที่คน
เป็นๆ ถูกมัจจुरาษในเครื่องแบบทหารคร่าชีวิตให้เป็นคนตาย

ปัญหาทางอภิปรัชญาที่โหดเหี้ยมขึ้นไปอีกก็คือเราจะเปรียบเทียบได้
อย่างไรว่า “ความตาย” และ “คนตาย” ในกรณีไหนโหดร้ายกว่ากัน

คำตอบที่เป็นไปได้อีกข้อคือคนที่โจมตีสมัคนั้นผูกพันกับนักศึกษาที่
ตายตอนหกตุลา? คำตอบนี้อาจถูกและผิด เพราะหกตุลาถูกขูดขี้และรื้อฟื้นเพื่อ
ใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองมากกว่าจะเพื่อพิสูจน์ความจริง ชำการรื้อฟื้นหกตุลา
ก็ยังวนเวียนกับการชี้แจงซ้ำๆ ซากๆ ว่าคนตายไม่ใช่คอมมิวนิสต์ เป็นผู้รักชาติ
ศาสน์ กษัตริย์ เป็นผู้รักความเป็นธรรมในความหมายทั่วไป เป็นนักศึกษาที่ไม่รู้
เรื่อง เป็นผู้บริสุทธิ์ทางการเมือง ไม่ใช่ฝ่ายซ้าย ไม่ใช่ นักสังคมนิยม ฯลฯ

พูดในเชิงเปรียบเทียบก็คือในจินตนาการของสังคมทุกวันนี้ ภาพของคน
ที่ตายในเหตุการณ์หกตุลาและผู้ชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ในวันนั้นอาจไม่แตกต่าง
จากนักศึกษาที่ไปค่ายพัฒนาชนบทในปัจจุบัน

การตอบแบบนี้ดีทางการเมืองกับผู้ตอบ คือต่อการต่อสู้เพื่อให้หกตุลามี “ที่
ทางในประวัติศาสตร์ไทย” แต่แฟร์กับคนที่ตายในวันที่หกตุลาจริงหรือ?

ถ้าแม้แต่นักศึกษาประชาชนที่ตายไปในวันนั้นเพียงคนเดียวที่เชื่อเรื่อง
สังคมนิยม เขาจะรู้สึกอย่างไรที่ในนามของการต่อสู้ทางการเมืองทุกวันนี้ เรบอก
ว่าเขาเป็นอย่างที่เราคิดว่าเขาควรจะเป็น

พูดอีกอย่างคือคำตอบแบบนี้แสดงความผูกพันกับคนตาย หรือแสดง
ความพยายามสร้างความผูกพันระหว่างผู้ที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันกับเหตุการณ์ใน
อดีตที่ล่วงไปแล้วกันแน่?

เป็นไปได้หรือไม่ที่คนตีสมักรด้วยเรื่องหกตุลาเพราะคนไทยรักความเป็นธรรม รักสัจจะ ทนไม่ได้ที่นักการเมืองรังแกนักศึกษาผู้บริสุทธิ์ ฯลฯ?

คำตอบคืออาจจะใช่ แต่ก็เถียงได้อีกเหมือนกันว่าถ้าตีสมักรเพราะรักความเป็นธรรม รักสัจจะ ทนไม่ได้เรื่องความโหดร้าย ก็ต้องถามว่าทำไมตีแต่สมักร ทั้งที่การฆ่าและการประสานการฆ่าเกิดโดยคนที่มากและใหญ่กว่าสมักรขึ้นไป

เรื่องเดียวที่สมักรพูดถูกในคำชี้แจงกรณีหกตุลาคือเขาไม่ได้ตำแหน่งทางการเมืองในขณะนั้น ไม่ได้คุมตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งเป็นกำลังหลักที่สุดในการบุกฆาตกรรมศาสตร์ ไม่ได้คุมทหาร ไม่ได้เป็นรัฐมนตรี เขาจึงไม่มีอำนาจราชการที่จะไปสั่งให้ใครฆ่าใครในวันที่หกตุลา ไม่มีอำนาจสั่งให้ตำรวจตระเวนชายแดนเคลื่อนกำลังเข้ากรุงเทพฯ ได้ ไม่มีอำนาจสั่งให้ทหารก่อรัฐประหาร ไม่มีอำนาจสั่งลูกเสือชาวบ้านให้รวมตัวกันบุกฆาตกรรมศาสตร์ รวมทั้งไม่มีอำนาจตัดสินใจว่าใครจะเป็นนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลที่เกิดขึ้นหลังหกตุลา

ถ้าตีสมักรเพราะหกตุลาโหดร้าย ทำไมความจริงในหกตุลาถูกฆ่าตัดตอนให้อยู่ที่นักโฆษณาชวนเชื่อแต่เพียงคนเดียว? คนสั่งเคลื่อนกำลังตำรวจตระเวนชายแดนคือใคร? ใครสั่งเคลื่อนกำลังทหาร? ใครอยู่เบื้องหลังการแต่งตั้งธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีหลังหกตุลา?

กลับไปยังคำถามที่ผู้เขียนตั้งไว้ว่าทำไมคนโงมตีคุณสมักรเรื่องหกตุลา แต่ไม่มีใครโงมตีคุณสมักรเรื่องพฤษภา

ทำไมจึงเป็นเช่นนี้?

คำตอบของผู้เขียนคือคนที่ตายตอนหกตุลาเผชิญกับความตายทางกายภาพ (physical death) ที่ยังพอมีโอกาสฟื้นจากความตายทางการเมือง (political death) ขึ้นมาได้ ขณะที่คนที่ตายตอนพฤษภาเผชิญความตายทางกายภาพและความตายทางการเมือง ชนิดที่ยากเหลือเกินที่จะฟื้นคืนชีพขึ้นมา

ต่อไปนี่คือคำอธิบายซึ่งจะเริ่มต้ง่ายๆ ว่าทำไมสมัครต้องโกหกคนทั้งชาติและทั้งโลก ในเรื่องที่โกหกไม่ได้อย่างเหตุการณ์ 6 ตุลา

คนที่ฟังคำอภิปรายของคุณสมัครในการเปิดประชุมรัฐสภา คงจำได้ว่า คุณสมัครชี้แจงว่าที่บอกว่าคนตาย 6 ตุลา มีคนเดียว เพราะพูดตามจำนวนคนตายที่คุณสมัครเห็นด้วยตาว่าถูกฆ่าตายที่สนามหลวงในวันนั้น

คำตอบแบบนี้ทำให้ประเมินบทบาทคุณสมัครใน 6 ตุลา ย่ำแย่ เพราะคุณสมัครได้ให้การไปแล้วว่าตัวเองอยู่ที่สนามหลวง อยู่ระหว่างที่มีการฆ่านักศึกษา อยู่ขณะที่มีการเผาศพและทำร้ายศพ และอยู่ขณะที่มีการใช้กำลังตำรวจและอาวุธสงครามยิงปราบปรามประชาชน

คุณสมัครไปอยู่ตรงนั้นทำไม ในเมื่อวันที่ 6 ตุลา เป็นวันที่คุณสมัครไม่ได้มีตำแหน่งอะไรในคณะรัฐมนตรีแล้ว ไปในฐานะพลเมืองดีที่ทนการฆ่านักศึกษาไม่ได้? ไปในฐานะคนไทยผู้รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์เหนือสิ่งอื่นใด? ไปในฐานะผู้นำการเมืองที่เห็นด้วยกับเหตุการณ์นั้น?

คุณสมัครพูดแบบนี้เพื่อต้องการชำระประวัติศาสตร์ตัวเองให้เป็นผู้บริสุทธิ์จากข้อกล่าวหาเรื่อง “ฆาตกรรมมือเปื้อนเลือด” หรือเปล่า?

คำตอบคือไม่น่าใช่เพราะการประกาศว่าไปอยู่ในสนามหลวงขณะฆ่าหมู่นั้นก็คือการรับสารภาพกลายๆ ว่าคุณสมัครเกี่ยวข้องกับหตุลา จะเกี่ยวมากแค่ไหนก็เป็นอีกประเด็น

ผู้เขียนขอทดลองตอบคำถามนี้ด้วยคำตอบง่ายๆ ว่าคุณสมัครโกหกในเรื่องที่ไม่ฆ่าโกหกเพราะคุณสมัครรู้ดีว่าการฆ่าหมู่นักศึกษาในวันที่ 6 ตุลา เป็นเรื่องที่น่าละอายทางสังคม (social guilt)

ตัวคุณสมัครจะละอายใจโดยส่วนลึกหรือไม่นั้นไม่รู้ แต่ในระดับสังคมการเมือง ฆาตกรรม 6 ตุลา เป็นอาชญากรรมที่น่าละอาย จึงทำให้คุณสมัครต้องบอกรัดความผิดของตนในกรณีนี้ ให้เหลือเพียงแค่เรื่องความตายของคนเพียงคนเดียว

ความละอายทางการเมืองแบบนี้ น่าสนใจ เพราะสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงสำคัญจากช่วงหลังหตุลา ที่การฆ่าหมู่นักศึกษาเป็นวีรกรรมที่น่ายกย่อง หรือที่ธงชัย วินิจจะกูล ศึกษาบันทึกการออกอากาศของวิทยุยานเกราะเวลานั้นแล้วใช้คำว่า “ฉลองชัยชนะ” [2]

หลังจากหตุลาผ่านไปได้สิบปีเศษ ในปี 2531 ก็ยังมีคนที่ศรัทธาอุดมการณ์वादอย่างนางจงกล ศรีกาญจนา ผู้สมัครคนหนึ่งของพรรคพลังธรรม ออกมาสดุดี พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นักการเมืองดาวรุ่งพุ่งแรงในเวลานั้น ว่ารู้จัก

ท่านจำลองในฐานะผู้รักชาติมาตั้งแต่วันที่ร่วมก่อเหตุการณ์หกตุลา พูดว่าคุณจำลองสวมวิก ใส่แว่นดำ คอยชี้แนะว่าใครควรพูดอะไรที่ลานพระรูปเมื่อการฆ่าหมู่ที่ธรรมศาสตร์เสร็จสิ้นแล้ว พูดถึงขั้นเห็นจำลองปลอมตัวไปปะปนกับลูกเสือชาวบ้านที่ชุมนุมที่พระรูปทรงม้า ทำให้ประวัติศาสตร์หน้านี้เป็นประวัติศาสตร์หน้าที่เป็นรอยด่างที่สุดในชีวิตของจำลองเอง

ลองคิดเล่นๆ ว่าใน พ.ศ.นี้ จะมีคนสักกี่คนที่กล้าพูดอย่างองอาจผ่าเผยว่า ได้ไปร่วมฆ่านักศึกษาที่ธรรมศาสตร์ ที่สนามหลวง รวมทั้งร่วมชุมนุมที่ลานพระรูปในวันที่หกตุลา?

เป็นไปได้มากกว่าความเปลี่ยนแปลงทางความรู้สึกที่สังคมไทยมีต่อหกตุลา ทำให้คนที่ความคิดแบบขวาอย่างคุณสมักร ต้องลดทอนความรุนแรงของความตายในหกตุลา ให้กลายเป็นความตายของชายโซคร้ายเพียงรายเดียว

เป็นไปได้หรือไม่ว่า ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลจากสังคมจดจำเรื่องหกตุลาเปลี่ยนไป? ไม่มีใครกล้าพูดในที่สาธารณะเต็มปากเต็มคำต่อไปอีกแล้วว่า ภูมิใจที่ได้ฆ่านักศึกษาเพื่อปกป้องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จริงอยู่ว่ามีคนเยอะแยะที่กล้าพูดว่าสถาบันหลักทั้งสามสำคัญเหนือสิ่งใด เชื่อว่าสถาบันทั้งหมดมีค่ายิ่งกว่าชีวิต แต่มีกี่คนที่พูดได้อย่างภาคภูมิใจว่าควรฆ่านักศึกษาด้วยวิธีโหดเหี้ยมแบบวันที่ 6 เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งสามสถาบัน?

คุณชะตากรรมของ “วีรชน” ผู้เกี่ยวข้องกับขบวนการฆ่านักศึกษาในวันที่หกตุลาและก่อนหน้านั้นก็ได้ มีใครจำได้ว่าอุทิศ อุทาร์ หรือกิตติวุฒิโฒตายเมื่อไร

โชคร้ายที่คนเหล่านี้ตายช้า ลองคิดเล่นๆ ว่าถ้าพวกเขาตายเร็วกว่านี้ชั้นสักยี่สิบปี นั่นคือตายในช่วงหลังจากเกิดเหตุการณ์หตุลาไม่นานนัก พวกเขาคงไม่ตายอย่าง เจ็บจนแบบนี้

เป็นไปได้หรือไม่ที่จะเข้าใจคำอธิบายหตุลาของคุณสมภาร โดยคำนึงถึง บริบทแบบนี้ คำตอบคือเป็นไปได้ แต่ก็ควรระบุดูด้วยเช่นกันว่าความรู้สึกของ สังคมว่า หตุลาเป็นเรื่องน่าอายจนต้องรู้สึกผิด (guilt) แตกต่างจากความรู้สึกว่า หตุลาเป็นเรื่องอัปยศ (shame) เส้นแบ่งของความรู้สึกผิดกับความอัปยศคือ ความรู้สึกผิดเป็นสิ่งที่เราอาจแก้ตัวด้วยข้ออ้างแบบใดแบบหนึ่งได้ แต่ความ อัปยศคือความผิดบาปในสิ่งที่ไม่มิวันผลักไสออกไป แม้กระทั่งในมโนธรรม สำนึก [3] ความอัปยศจึงเป็นเรื่องที่ให้อภัยหรือไถ่ถอนไม่ได้ มีแต่กดให้เจ็บ ทยไปตามกาลเวลา

ความละอายที่สังคมไทยมีต่อหตุลาเป็นความละอายที่แสดงออกมาใน รูปการ โจมตีคุณสมภาร ฆ่าตัดตอนความผิดไปที่นักการเมืองดาดๆ เพียงคนเดียว แต่สังคมไทยไม่เคยเรียกร้องให้สอบสวนและดำเนินคดีกับคนทั้งหมดที่ก่อเหตุ หตุลา เพราะรู้ว่าเรื่องนี้เรียกร้องไม่ได้ ขึ้นคันทุรังทำไป ก็จะทำให้สังคมไทยถึง กาลหายนะไปทั้งหมด จึงได้แต่ลืมนๆ กันไป เช่นเดียวกับที่ไม่เคยมีแม่แต่ครั้งเดียว ที่ใครต่อใครที่ร่วมก่อหตุลาจะออกมาขอโทษนักศึกษาประชาชน

อันที่จริงอาจตั้งคำถามต่อไปได้อีกว่า อะไรคือความหมายทางการเมือง ของปริศนาทางอุดมการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากปี 2519 ที่การฆ่านักศึกษาฝ่าย ซ้ายเป็นเรื่องน่าภาคภูมิใจยิ่งชีวิต จนถึงปี 2551 ที่การฆ่านักศึกษากลายเป็น ความรู้สึกน่าอัปยศในระดับสังคม

คำถามนี้ไม่เกี่ยวกับหตุลา แต่เกี่ยวกับการประเมินอะไรต่อมิอะไรที่เกี่ยวกับรัฐประหาร 2549 และสถานการณ์การเมืองหลังจากนั้นจนปัจจุบันและไปสู่ออนาคต

กลับไปที่เรื่องเดือนพฤษภาคม

ถ้าปี 2539 คือจุดเริ่มต้นของกระบวนการรื้อฟื้นหตุลาเพื่อสร้าง “ที่ทางในประวัติศาสตร์” ให้คนรุ่นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ และถ้าปี 2539 คือปีที่คนรุ่นตุลาคม 2519 รื้อฟื้นความภาคภูมิใจทางการเมืองผ่านการจัดงานรำลึกสองทศวรรษหตุลาอันยิ่งใหญ่ ช่วงเวลา 3-4 ปี หลังการนองเลือดเมื่อเดือนพฤษภาคม 2535 ก็คือช่วงเวลาที่ “รัฐ” ค่อยๆ ทำให้เหตุการณ์เดือนพฤษภาคมเสื่อมความสำคัญทางการเมืองถึงขั้นที่ปราศจาก “ที่ทางในประวัติศาสตร์” ในปัจจุบัน

เหตุการณ์เดือนพฤษภาคืออะไร?

กล่าวอย่างรวบรัดที่สุด เหตุการณ์เดือนพฤษภาคือการลุกฮือของประชาชนเพื่อต่อต้านนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่อันที่จริง ข้อเรียกร้องของขบวนการเดือนพฤษภามีเนื้อหากว้างไกลกว่าเรื่องที่มาของนายกรัฐมนตรีไปมาก เพราะมีการพูดถึงการให้ประชาชนสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ห้ามไม่ให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งการเมืองและการบริหารประเทศ คณะรัฐมนตรีต้องมาจาก ส.ส. ลดอำนาจวุฒิสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง ฯลฯ

ในแง่แล้ว พฤษภาคม 2535 คือการสร้างความเป็นใหญ่ทางการเมือง (political hegemony) ให้เสรีประชาธิปไตยแบบประชาธิปไตยรัฐสภา ซึ่งเมื่อจัดวางระบบนี้ลงไปในประวัติศาสตร์การเมือง พฤษภาคม 2535 ก็คือการปฏิเสธระบอบรัฐที่เกิดขึ้นหลังหตุลาทั้งหมด นั่นคือระบอบรัฐที่ทหารและข้าราชการประจำเป็นกลไกหลักของระบบการเมือง มีรัฐสภาที่สมาชิกครึ่งหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง อำนาจการเมืองขั้นสูงสุดในการเลือกนายกรัฐมนตรีอยู่ที่การตกลงของรัฐสภาและเหนือการเลือกตั้งระหว่างพลังสามฝ่ายที่ในเวลานั้นเรียกง่ายๆ ว่า ทุน/วัง/ปิ่น

พฤษภาคม 2535 เป็นจุดเริ่มต้นของการสถาปนาระบอบรัฐแบบใหม่ที่สภาผู้แทนราษฎรเป็นศูนย์กลางของระบบการเมืองในความหมายที่แท้จริง

ปัญหาก็คือ ขณะที่การเชิดชูสภาผู้แทนราษฎรและประชาธิปไตยรัฐสภาเป็นเสาหลักของการต่อสู้การเมืองในเดือนพฤษภา การเชิดชูประชาธิปไตยรัฐสภาก็เป็นจุดเปราะทางการเมืองของขบวนการเดือนพฤษภาเองด้วย เพราะไม่มีประชาธิปไตยรัฐสภาในสังคมไหนที่มีฐานะเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีพลังกล้าแรงแรงจนเรียกร้องให้คนสละชีวิตเพื่อปกป้องอุดมการณ์นี้ได้ ช้าในสังคมไทยเองก็มีเงื่อนไขทางการเมืองและอุดมการณ์มากมายที่ขัดขวางการเติบโตของความคิดเรื่องประชาธิปไตยรัฐสภา ขณะที่กระแสการเมืองโลกเองก็เริ่มเดินไปสู่เส้นทางของการตั้งคำถามกับความคิดเรื่องระบบตัวแทน (representationism) ซึ่งเป็นรากฐานทางความเชื่อที่สำคัญที่สุดของประชาธิปไตยรัฐสภา

ในโลกศตวรรษที่ 20 นั้น มีอุดมการณ์การเมืองมากมายที่มีพลังจนก่อให้เกิดสงครามกลางเมือง การสู้รบ การปฏิวัติ การจลาจล การสละชีวิต ฯลฯ

เช่นชาตินิยม สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ สาธารณรัฐนิยม สากลนิยม รัฐธรรมนูญนิยม แต่มีน้อยครั้งมากที่คนในโลกจะยอมตายเพื่อสภาผู้แทนราษฎรและประชาธิปไตยรัฐสภา

คนที่อยู่ในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมจำได้ว่าเหตุการณ์นี้จบลงด้วยความน่าเศร้า เพราะขบวนการเรียกร้องนายกฯ ที่มาจากการเลือกตั้งจนมีคนเสียชีวิตไปจำนวนมากกลับได้นายกฯ ที่ไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งแม้แต่คนเดียว นั่นคือคุณอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งไม่ได้เป็นตัวแทนของคนกลุ่มไหนนอกจากคนชั้นสูงและผู้ดีเพียงหยิบมือเดียว

ในแง่นี้แล้ว การเป็นนายกรัฐมนตรีของคุณอานันท์จึงสำคัญในแง่ที่แสดงให้เห็นความอ่อนแอทางอุดมการณ์ของประชาธิปไตยรัฐสภาและสภาผู้แทนราษฎร

ควรระวังด้วยว่าการทำให้พฤษภาสูญเสียมิติทางอุดมการณ์นั้นไม่ได้มีแค่เรื่องตลกทางการเมืองแบบนี้ แต่ยังกินความไปถึงกระบวนการทางการเมืองและสังคมทั้งหมดที่มุ่งสลายความสำคัญของเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม เริ่มต้นตั้งแต่การสร้างความหมายทางอุดมการณ์ว่า พฤษภาคมเป็นสัญลักษณ์ของการแก้ปัญหาอย่างรัฐรักสามัคคีระหว่างคนในชาติ การคัดค้านไม่ให้ดำเนินความผิดทางกฎหมายกับนายกรัฐมนตรีและนายทหารที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามประชาชน การกำหนดให้รายงานการสอบสวนของกระทรวงกลาโหมเรื่องพฤษภาคม 2535 เป็นรายงานลับที่ไม่เปิดเผยจนถึงบัดนี้ และเหนืออื่นใดก็คือการปฏิเสธกระแสปฏิรูปกองทัพไปสู่ทิศทางที่ให้พลเรือนและสภาผู้แทนราษฎรควบคุมตรวจสอบกองทัพได้มากขึ้นที่แพร่หลายในหมู่ประชาชน

เพื่อความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ควรระบุด้วยว่าการไม่เปิดเผยรายงาน
สอบสวนของกระทรวงกลาโหมนี้เกิดขึ้นภายใต้รัฐบาลพลเรือนที่ “เชื่อมั่นใน
ประชาธิปไตยรัฐสภา” และมีอำนาจหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม

หนึ่งปีหลังจากคนเดือนตุลาจัดงานรำลึกหกตุลาอย่างยิ่งใหญ่เมื่อ 6
ตุลาคม 2539 ก็เกิดการปฏิรูปการเมืองที่เป็นต้นกำเนิดของรัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่ง
วางอยู่บนการเหยียดหยามนักการเมือง สภาผู้แทนราษฎร และประชาธิปไตย
รัฐสภาอย่างมากที่สุดเท่าที่ระบบการเมืองในเวลานั้นจะอนุญาตให้ทำได้ เกิดการ
โจมตีนักการเมืองว่าเป็นแค่คนเลือกตั้ง เกิดการโจมตีสภาผู้แทนราษฎรว่าเป็นที่
รวมของโจรใต้สุด เกิดการสร้างทฤษฎีการเมืองประหลาดๆ ว่าประชาธิปไตย
รัฐสภาทำให้อำนาจการเมืองวนเวียนอยู่กับคนไม่กี่คนสองพันคน เกิดกระแส
การเมืองแบบขวาวว่าสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งไม่ใช่ “ตัวแทนที่แท้จริง”
ของประชาชน ฯลฯ ซึ่งเมื่อมาถึงปี 2548-2549 ความคิดทั้งหมดนี้ก็ผสมผสานกัน
เป็นวาทกรรมทางการเมืองที่ปูพื้นฐานให้กับการทำลายประชาธิปไตยรัฐสภา ล้ม
ล้างระบอบรัฐที่สภาผู้แทนราษฎรเป็นศูนย์กลางอำนาจ รวมทั้งสร้างความชอบ
ธรรมให้รัฐประหารเดือนกันยายน

เราอาจสร้างสมการการเมืองง่ายๆ ก็ได้ว่าถ้าประชาธิปไตยรัฐสภาและ
อุดมการณ์เสรีประชาธิปไตยมีความสำคัญ ก็ย่อมยากที่จะเกิดรัฐประหารและการ
แทรกแซงการเมืองของพวกเขาอภิสิทธิ์ชน และถ้าเจตนาารมณ์ประชาธิปไตยของ
เดือนพฤษภาคมได้รับการพิทักษ์รักษาไว้ ก็ย่อมเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุอัปยศทาง
การเมืองอย่างรัฐประหาร 19 กันยายน

สมการนี้กลับตาลปัตรได้อีกอย่างว่าการเพิกเฉย ไม่สนใจ ไม่ให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ส่งผลโดยตรงต่อมาตรา 7 วาทกรรมพระราชอำนาจ รัฐประหาร 19 กันยายน และรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

อันที่จริง มีปัจจัยสองข้อที่ทำให้เหตุการณ์เดือนพฤษภาคมเป็นประวัติศาสตร์ที่สังคมไทยเคยจำแต่จำไม่ได้

ข้อแรก คือชนชั้นของคนตายในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม

พูดให้หายาบและทำทาบที่สุด คนตายในพฤษภาคือพวกไพร่ คือคนจนเมือง คือคนชั้นล่างที่รักประชาธิปไตย คือคนระดับกลางและล่างที่มีการศึกษาไม่มากนัก คนสลัมคลองเตย คือคนจิ้มมอเตอร์ไซค์รับจ้าง คือคนอย่างลุงนวมทอง (ไพรวัลย์) ที่ตายไปเมื่อคัดค้านรัฐประหารคราวที่แล้ว หรือกระทั่งอาจเป็นเด็กข้างถนนที่ตายอย่างไม่รู้อิโหนอิเหน่ คือคนที่มาร์กซ์เรียกว่ากรรมาชีพจรจัด หรือนักทฤษฎีบางคนอาจเรียกว่า Multitude ขณะที่คนตายในหกตุลาคือนักศึกษา คือลูกหลานคนชั้นกลาง คือคนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอจะส่งลูกเรียนในมหาวิทยาลัยระดับนำของประเทศ คือคนที่ในเวลาสิบห้าปีี่สิบปีผ่านไป ก็สามารถเลื่อนฐานะเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจ ผู้นำความคิด ผู้นำการเมือง หรือผู้นำสังคม

ขณะที่หกตุลามีเจ้าภาพที่มีอิทธิพลมากมายใน พ.ศ.นี้ แต่คนตายในเดือนพฤษภาคือคนสังกัดวรรณคดีที่ไม่อยู่ในวิสัยที่จะแสวงหา “ที่ทางในประวัติศาสตร์” ให้กับตัวเองได้แม้แต่คนเดียว เพราะเป็นความตายของคนที่ย่อยโอกาสทางสังคม มีฐานะต่ำต้อยเกินกว่าที่คนรุ่นเดียวกันหรือคนรุ่นหลังจะ engage ได้อย่างจริงจัง

ขณะที่มีคนเดือนตุลาเต็มไปหมดในสภา ในมหาวิทยาลัย ในองค์กรพัฒนาเอกชน ในกลุ่มนักธุรกิจรายใหญ่และรายย่อย ในวงการสื่อสารมวลชน ในวงการนักเขียน ฯลฯ มีใครสักกี่คนที่จะอยากบอกว่าผมเป็นเพื่อนกับคนจี้มอเตอร์ไซค์รับจ้างหรือคนสลัมคลองเตยที่ถูกยิงตายในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม?

ชนชั้นของคนตายเกี่ยวข้องโดยตรงกับที่ทางของความทรงจำรวมหมู่ที่สังคมมีต่อความตายในเหตุการณ์ทางการเมือง

ข้อสอง การอธิบายเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมแต่ในแง่ยุทธวิธีภายใต้ประเด็นหลักเรื่องความสามัคคี

คนที่ความจำดีคงจำได้ว่าหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมผ่านไปได้ไม่นาน ความต้องการปฏิรูปประชาธิปไตยในสังคมไทยก็สูงขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน มีการพูดถึงการปฏิรูปสื่อ การปฏิรูปกองทัพให้มีขนาดเล็ก การกระจายอำนาจ การเลือกตั้งผู้ว่าโดยตรง ฯลฯ ถึงขั้นที่หนึ่งในความขัดแย้งหลักที่ทำให้พรรคประชาธิปัตย์ช่วงหลัง พ.ศ.2535 ถูกโจมตีจากพรรคร่วมรัฐบาลและสังคมในเวลา นั้นคือการไม่ยอมจัดการเลือกตั้งผู้ว่าโดยตรงอย่างที่เคหาเสียงเอาไว้

มีเหตุปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้การปฏิรูปสังคมและการเมืองเชิงยุทธศาสตร์ในช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาคมล้มเหลวไป เหตุผลที่สำคัญที่สุดได้แก่ชัยชนะของชนชั้นนำทั้งหมดในการเจรจาต่อรองและสร้างข้อตกลงร่วมกันในอันที่จะไม่ปฏิรูประบบเอาไว้ ซึ่งทั้งหมดนี้ทำงานภายใต้ว่าทกรรมการเมืองที่ตื้นๆ ง่ายๆ แต่มีพลัง นั่นก็คือว่าทกรรมเรื่องความรักสามัคคี

มีใครจำได้บ้างว่าเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมจบลงแบบที่เป็นอยู่ด้วยปัจจัยที่สำคัญมากข้อหนึ่ง คือการชุมนุมอย่างไม่ทอดอยของนักศึกษาและประชาชนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่รุนแรงถึงขั้นเตรียมใช้รถน้ำมันขวางรถถังที่กำลังจะเคลื่อนกำลังเข้าปราบปรามผู้ชุมนุม

ตัวอย่างที่อธิบายชัยชนะของชนชั้นนำได้ดีคือปรากฏการณ์ที่โคทม อาริยา, ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, กรุณา บัวคำศรี รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการหลายคน แห่เข้าไปเป็นคณะทำงานขององค์กรกลางเพื่อควบคุมการเลือกตั้งหลังปี 2535 ถึงขั้นที่อาจพูดเปรยเปรยเล่นๆ ได้ว่าคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) และสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) แปรสภาพไปเป็นกองเลขขององค์กรกลางในทันทีที่เหตุการณ์เดือนพฤษภาคมจบสิ้นลง ขณะที่มีคนเพียงหยิบมือเดียวที่ให้ความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวกับประชาชนเพื่อปฏิรูปประชาธิปไตย ปฏิรูปกองทัพ เลือกตั้งผู้ว่า ผลักดันให้เกิดการกระจายอำนาจ การติดตามกรณี “คนหาย” ในเหตุการณ์นั้น รวมทั้งการดำเนินความผิดกับ พล.อ.สุจินดา พล.อ.อิสรพงศ์ พล.อ.เกษตร พล.อ.อนันต์ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องในทางใดทางหนึ่งกับการใช้ทหารติดอาวุธปราบปรามประชาชน

เมื่อมองย้อนหลังกลับไป การมีส่วนร่วมของ “ผู้นำนักศึกษา” และ “ภาคประชาชน” ที่หมกมุ่นแต่ปัญหาการเลือกตั้ง การไม่ซื้อเสียง ฯลฯ เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นจุดกำเนิดของการโจรกรรมพลังปฏิรูปการเมืองหลังเดือนพฤษภาคมให้อยู่ภายใต้วาระทางการเมืองของชนชั้นนำเก่า นั่นก็คือการทำให้ปัญหาการเลือกตั้งไม่โปร่งใสเท่ากับปัญหาทั้งหมดของประชาธิปไตยไทย หรือพูดให้

ยุ่งยากขึ้นคือการย่อยสลายและคลุกกลืน “ภาคประชาชน” ให้ไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบรัฐไทย

ในแง่แล้ว “เจตนาารมณ์ของวีรชนเดือนพฤษภา” หายวับไปแทบจะในทันทีที่กองเลือดหายไปจากถนนราชดำเนิน จึงไม่น่าแปลกใจที่เมื่อเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมผ่านไปได้สิบห้าปี นักวิชาการที่มีอคติเป็น “ผู้นำนักศึกษา” พุดได้อย่างหน้าตาเฉยว่าคณะรัฐประหาร 2549 เป็นคณะรัฐประหารที่ดีกว่า รสช., คนไม่น้อยเข้าร่วมกิจกรรมรำลึกวีรชนเดือนพฤษภาพร้อมกับบรรดรงค์ให้รับรางวัลรัฐธรรมนูญ คมช. ที่ทำลายเจตนาารมณ์ของการเคลื่อนไหวเดือนพฤษภาคมแทบทั้งหมดได้, พล.อ.พัลลภ ปิ่นมณี ให้สัมภาษณ์อย่างภาคภูมิใจว่าเป็นคนวางแผนให้เกิดการจลาจลในช่วงเดือนพฤษภา, ครั้งหนึ่งของกรรมการสมานฉันท์ประชาธิปไตยในปี 2535 กลายเป็นผู้สนับสนุนรัฐประหาร 2549 ทั้งโดยเปิดเผยและไม่เปิดเผย ฯลฯ

การปราศจากมิติทางอุดมการณ์ส่งผลโดยตรงให้ความตายเดือนพฤษภาคมเป็นความตายทางการเมือง แม้กระทั่งการเรียกร้องในเรื่องต่างๆ อย่างการสร้างอนุสรณ์รำลึกวีรชนเดือนพฤษภา ก็เป็นเรื่องที่คนที่ได้ดิบได้ดีจากเหตุการณ์พฤษภาทั้งหมดลืมนไปเฉยๆ ป่วยการที่จะพูดถึงการรำลึกเจตนาารมณ์ของคนตาย หรือการสืบทอดอุดมการณ์ทางการเมืองที่เป็นนามธรรมสูงยิ่งขึ้นไป

คนตายเดือนพฤษภาคือคนตายที่ตายไปแล้วอย่างไม่มีทางฟื้นมีคุณค่าขึ้นมาได้ เพราะไม่มีใครรู้สึกกับความตายในเดือนพฤษภาคม

ปาฐกถานี้เริ่มต้นด้วยการเสนอว่าหตุลาคือประวัติศาสตร์บาดแผลที่ตาย
ไปแล้วแต่มีโอกาสปั่นได้ แต่พฤษภาคือประวัติศาสตร์บาดแผลที่ตายไปแล้วอย่าง
ไม่มีเงื่อนไขที่จะฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีก แต่ปาฐกถานี้มีข้อสรุปที่แย้งว่านั่น นั่นคือ
หากวีรชนเดือนพฤษภาฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้ พวกเขาคงงุนงับกับกระแสความ
เปลี่ยนแปลงหลายต่อหลายอย่างที่อ้างว่าเป็นเรื่องของ “การปฏิรูปการเมือง” ที่
เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการมีวุฒิสภาที่สมาชิกครึ่งหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง
ทหารและข้าราชการแก่ๆ ที่ไม่มีใครในประเทศรู้จัก แต่กลับมีอำนาจเทียบเท่า
ผู้แทนจากการเลือกตั้งของปวงชน การปฏิรูปสื่อจากการครอบงำของรัฐและการ
ควบคุมของกองทัพกลายเป็นการทำให้รัฐเป็นเจ้าของทีวีสาธารณะเพิ่มขึ้นอีกช่อง
การสร้างรัฐธรรมนูญให้ศาลและสถาบันที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งและควบคุม
ตรวจสอบของประชาชนมีอำนาจเหนือสถาบันที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามา

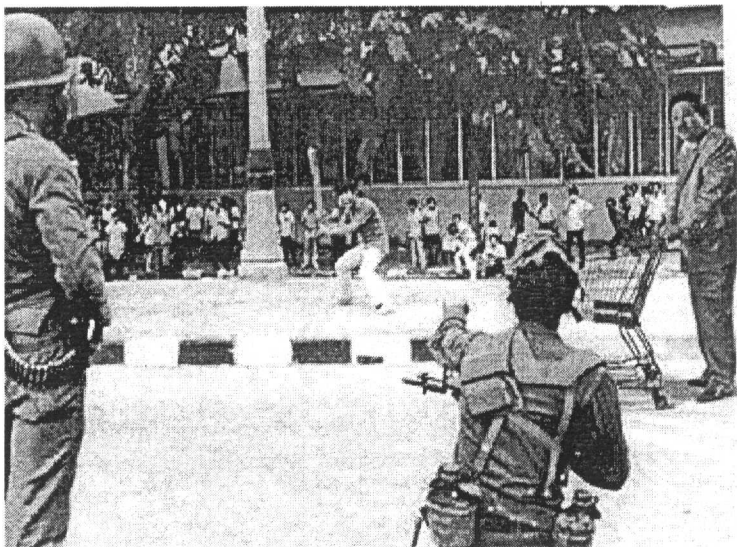
เหนืออื่นใดคือการสนับสนุนรัฐประหารและทำลายประชาธิปไตยโดยรัฐสภา
โดยคนหลายคนที่อ้างว่าเป็นผู้นำ เป็นนักต่อสู้ หรือเป็นผลผลิตของเหตุการณ์
เดือนพฤษภาคม

เชิงอรรถ

[1] Slavoj Žižek, *For They Know Not What They Do : Enjoyment as a Political Factor* (London : Verso, 1991), 272-3.

[2] ชงชัย วินิจจะกุล, “ความทรงจำ ภาพสะท้อนและความเจ็บในหมู่ฝ่ายขวาหลังการสังหารหมู่ 6 ตุลา”, เอกสารในการสัมมนาโครงการเมธีวิจัยอาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง ‘สันติวิธี ความรุนแรง และสังคมไทย’ วันที่ 19-20 พฤศจิกายน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

[3] ดูการอภิปรายประเด็นนี้เพิ่มเติมใน Agamben, Giorgio (2002) *Remnants of Auschwitz. The witness and the archive*. Translated by Daniel Heller-Roazen. New York: Zone Books, 105.

ภาพปกหน้า - หลัง : ภาพชุด "Horror in Pink" (ปีศาจสีชมพู) ในซีรีส์ "Pink Man"

โดย มานิต ศรีวานิชภูมิ

http://baet.blogspot.com/2007_11_01_archive.html